

**ПЛАН ЗА СПРАВУВАЊЕ СО ПОЖАРИ НА ОТВОРЕН ПРОСТОР ЗА
НАЦИОНАЛЕН ПАРК ЈАВНА УСТАНОВА НАЦИОНАЛЕН ПАРК „ГАЛИЧИЦА“**

Изработил:

д-р Александар Главинов, ред.проф

ПОЛКОВНИК

Скопје, јуни, 2025 година

СОДРЖИНА

Вовед	5
1. Историјат за ЈУНП „Галичица“ и историјат на пожарите на отворен простор	7
2. Планирање на управувањето со пожари на отворен простор и ресурси во ЈУНП „Галичица“	9
3. Мерки за едукација и подигнување на јавната свест за заштита од пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“	12
4. Превенција на пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“	14
4.1. Редовно одржување на противпожарни патеки и појаси:	14
4.2. Контрола на активности кои можат да предизвикаат пожари	15
4.3. Поставувањето на информативни табли во ЈУНП „Галичица“	15
4.4. Формирањето на еко-патроли во ЈУНП „Галичица“.....	15
4.5. Формирањето на еко-акции и пошумување во ЈУНП „Галичица“	16
4.6. Поттикнувањето на граѓанска одговорност.....	16
4.7. Зајакнувањето на слабостите во системот за справување со пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“	16
5. Површина и видови на шуми со кои стопанисува установата (опис на шумски и тревен фонд, патна мрежа за пристап до шумските површини, хидролошки карактеристики на терените.	18
5.1. Хидролошки карактеристики на теренот.....	24
5.1.1. Подземни води	25
5.1.2. Површински води	25
6. Степен на опасност од пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“ и систем за рано предупредување	29
6.1. Преглед на мерки кои се превземаат при одредени степени на мобилност и лица и средства за извршување на истите	32
7. Подготвителни мерки и активности кои се превземаат пред сезоната на пожари на отворен простор	34
8. Рано откривање, дојава и првичен одговор	39

8.1. Организација за ангажирање на расположливите сили и средства во услови на појава на шумски пожар	42
8.1.1. Постапка на ангажирање на расположливите сили	42
8.1.2. Постапка за спојување на силите и средствата за гаснење на пожар	43
8.1.3. Организација на превоз до местото на пожарот	43
8.1.4. Мерки за безбедност на гасначите и постапка со повредените	43
8.1.5. Постапка со доказниот материјал за причинителот и начин на негово обезбедување и известување на надлежниот орган	43
8.1.6. Обезбедување на храна, вода за пиење и гаснење и погонско гориво	44
8.1.7. Поправка и сервисирање на ангажираните технички средства, алат и друга опрема на лице место	44
8.1.8. Дежурство и контрола на опожарената површина	44
8.2. Барање и ангажирање дополнителни сили и средства за гасење на шумски пожар	44
8.2.1. Опис на постапката	44
8.2.2. Преглед на органи и тело до кои се доставува барање за ангажирање на дополнителни сили и средства за гасење на пожар на отворен простор	45
9. Почетен напад на пожар, локализирање и гаснење на пожари на отворен простор	46
10. Расположливи ресурси (човечки и материјални) на „ЈУНП „Галичица““ (вкупен број на вработени со образовна квалификациона структура. внатрешна организација (одделенија , служби и работни единици), преглед на вработените кои можат да се ангажираат, преглед на технички средства, алатки и друга опрема за гаснење на пожар на отворен простор	51
10.1. Преглед на сопствените единици за гаснење на шумски пожар	53
10.1.1. Штаб	53
10.1.2. Задачи на штабот	54
10.1.3. Раководител на гаснењето (Ѓуро Јовчески)	54
10.1.4. Галичица 1	54
10.1.5. Галичица 2	54

10.1.6. Раководители на сектори (шефови на единици).....	54
10.1.7. Единица „А“ за почетно гаснење или единица за брза интервенција	55
10.1.8. Единица “А” за продолжено гасење.....	55
10.1.9. Единица за брза интервенција.....	55
10.1.10. Инфо центар „Стење“	56
10.1.11. Упатство за работа на дежурното лице во случај да добијат дојава на настанат шумски пожар	56
10.1.12. Преглед на подружници на ЈП “Македонски шуми” кои се во регионот.....	56
10.1.13. Преглед на мерки што се превземаат за заштита на шумите од пожари на отворен простор.....	57
11. Управување со горливиот материјал на пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“	60
12. Управување со опожарената површина по пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“	65
12. Други субјекти вклучени во реализацијата на планот и активности кои треба да се преземаат, како и комуникација и координација со нив	67
ПРИЛОЗИ	70
КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА.....	76
Стратегии	76
Закони	76
Литература	76
Интернет извори	78

ВОВЕД

Јавна установа национален парк Галичица – ОХРИД со адреса на ул. „Велестоски пат” б.б. – Охрид, назив на заштитеното подрачје: Јавна Установа Национален Парк Галичица има дејност за заштита на природата во паркот, се донесува План за управување на природата во кој се утврдени посебните мерки за активности за заштита на природата.

ЈУНП Галичица е должна да ја спроведува заштитата на природата, биолошката, пределската разновидност и природното наследство преку:

- ⇒ Заштита на природните живеалишта од национално и меѓународно значење
- ⇒ Културни, научни, воспитно- образовни и туристичко рекреативни цели,
- ⇒ Утврдување на компонентите на биолошката и пределската разновидност и нивната загрозеност,
- ⇒ Воспоставување режим на заштита на Националниот парк,
- ⇒ Воспоставување стабилност на биолошката и пределската разновидност преку трајно зачувување на презентативните природно-географски карактеристики,
- ⇒ Создавање услов за развој на туризмот во согласност со принципот на одржлив развој,
- ⇒ Остварување на културни, научни, образовни и рекреативни цели кои во исто време ја одржуваат природната состојба на Националниот парк,
- ⇒ Одржливо користење на природното богатство во интерес на сегашниот и идниот развој без оштетување на деловите на природата и со што помали нарушувања на природната рамнотежа,
- ⇒ Создавање услови и преземање мерки за заштита на Националниот парк со цел зачувување и одржливо управување со компонентите на пределската разновидност,
- ⇒ Проучување, истражување и со научни методи обработување на прашањата од интерес на заштита на Националниот парк,
- ⇒ Издавање научни и стручни публикации, водичи, дијапозитиви, разгледници и друг информативен и пропаганден материјал за Националниот Парк,
- ⇒ Поттикнување и развивање интерес и однос кон зачувувањето на Националниот парк преку организирање изложби, прикажување филмови, предавања и други форми,

- ⇒ Водење евиденција и документација за природните и другите вредности и убавини на Националниот парк (положба, степен на загрозеност, мерки за заштита),
- ⇒ Обезбедување поттик и поддршка на заштитата на Националниот парк преку подигање на јавна свест, а посебно во воспитно образовниот процес,
- ⇒ Спречување на штетни активности од физички и правни лица и други нарушување во Националниот парк, односно обезбедување максимални безбедности услови за заштита и развој на природата,
- ⇒ Изградба на инфраструктура и уредување на извори, чешми, излетнички места, простори за рекреација и други и
- ⇒ Вршење и други работи кои придонесуваат за заштита и унапредување на Националниот Парк.

Активностите се остваруваат во четири зони во паркот се :

- ⇒ Зона на строга заштита
- ⇒ Зона за активно управување
- ⇒ Зона за оддржливо користење и
- ⇒ Заштитен појас

1. ИСТОРИЈАТ ЗА ЈУНП „ГАЛИЧИЦА“ И ИСТОРИЈАТ НА ПОЖАРИТЕ НА ОТВОРЕН ПРОСТОР

Заради специфичната географска положба, климатските услови и растителниот покрив, постои зголемен ризик од пожари на отворен простор. Во последните децении заради намалениот сточен фонд и отсуството на напасување, акумулацијата на сува биомаса на претпланинските ливади и ширењето на смреката значително го зголемува ризикот од пожари на отворен простор од големи размери.

Подрачјето на Јавната установа Национален парк „Галичица“ (во панатамошниот текст ќе се користи: ЈУНП „Галичица“) низ годините беше погодено од неколку пожари на отворен простор, предизвикани од природни и човечки фактори.

Природните фактори вклучуваат високи летни температури, сушни периоди и удари од гром.

Човечките фактори се резултат на невнимателно користење на оган, фрлање запаливи предмети и неконтролирано палење на стрништа во околните подрачја.

Во изминатите години, ЈУНП „Галичица“ се соочи со неколку значајни пожари кои предизвикаа штета на неговите екосистеми. Подетален преглед на овие настани:

Пожар во 2007 година:

- ⇒ **Локација и опфат:** Пожарот зафати значителна површина на јужниот дел на паркот, уништувајќи големи делови од состојките со модра смрека.
- ⇒ **Причина:** Се поврзува со човечки фактори, иако точната причина не е детално документирана.
- ⇒ **Последици:** Голем дел од состојките со модра смрека беа целосно уништени, што влијаеше на екосистемот и биодиверзитетот на паркот.¹

Пожар во 2012 година:

- ⇒ **Локација и опфат:** Огнот уништи голем дел од тревната вегетација и нискостеблестата шума во потешко пристапни терени на паркот.
- ⇒ **Причина:** Иако нема конкретни податоци за причината, ваквите пожари често се резултат на човечки активности или природни фактори.
- ⇒ **Последици:** Уништување на тревната вегетација и нискостеблестата шума, што може да влијае на ерозијата на почвата и живеалиштата на одредени видови.

---

¹ [Работна-верзија-План-за-управување-со-НПГ-Книга-1-2021-2030.pdf](#)

Пожар во 2017 година:

- ⇒ **Локација и опфат:** Пожарот се проширил брзо поради силните ветрови и високите температури, зафаќајќи значителни површини на паркот.
- ⇒ **Причина:** Комбинација од неповолни временски услови и можни човечки активности.
- ⇒ **Последици:** Поради брзото ширење, беше потребна интервенција од воздух за да се стави пожарот под контрола.

Пожар во 2021 година:

- ⇒ **Локација и опфат:** Пожарот зафати делови од паркот со борова шума.
- ⇒ **Причина:** Не е прецизно утврдена, но брзата интервенција помогна во негово локализирање.
- ⇒ **Последици:** И покрај брзата реакција, пожарот предизвика значителна штета на боровата шума во паркот.

Пожар во 2024 година:

- ⇒ **Локација и опфат:** Пожарот се префрли од соседна Албанија и зафати голем дел од тревната вегетација и нискостеблестата шума во потешко пристапни терени на паркот.
- ⇒ **Причина:** Иако нема конкретни податоци за причината, ваквите пожари често се резултат на човечки активности.
- ⇒ **Последици:** Уништување на тревната вегетација и нискостеблестата шума, што може да влијае на намалување на биодиверзитетот и ерозијата на почвата и живеалиштата на одредени видови.

2. ПЛАНИРАЊЕ НА УПРАВУВАЊЕТО СО ПОЖАРИ НА ОТВОРЕН ПРОСТОР И РЕСУРСИ ВО ЈУНП „ГАЛИЧИЦА“

Планирањето на управувањето со пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“ е клучен аспект за заштита на неговите природни вредности и биодиверзитет. Овој процес е интегриран во Планот за управување со ЈУНП „Галичица“ за периодот 2021–2030 година, кој е одобрен од Министерството за животна средина и просторно планирање на Република Северна Македонија².

Превентивните мерки за заштита од пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“ се насочени кон спречување на појава на пожари и минимизирање на потенцијалните штети врз екосистемите. Клучните активности што се спроведуваат во рамките на овие мерки вклучуваат:

- ⇒ едукација и подигнувањето на јавната свест;
- ⇒ поставување на информативни табли и знаци;
- ⇒ постојани патроли на теренот и надзор и
- ⇒ одржување на инфраструктурата.

Мониторингот и раното откривање на пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“ се клучни за заштита на екосистемите и безбедноста на посетителите. Овие активности овозможуваат брза реакција и минимизирање на штетите предизвикани од пожари. Во рамките на оваа мерки во ЈУНП „Галичица“ се реализираат следните активности во насока на инсталирање на системи за рано откривање на пожари кое ги опфаќа следните мерки:

- ⇒ поставување на опрема за детектирање и заштита од пожари, вклучувајќи и ИТ опрема, термални камери, сензори за чад и автоматизирани системи за детекција, кои можат брзо да идентификуваат појава на пожар и да испратат аларм со цел подобрување на мониторингот и раното откривање на пожари;
- ⇒ користење на податоци од интегрираниот систем за превенција и рано предупредување за шумски пожари во Република Македонија МКФФИС³, како и податоци од Европскиот информативен систем за шумски пожари European Forest Fire Information System EFFIS⁴;
- ⇒ редовни патроли од страна на ренџерите на паркот кои спроведуваат редовни обиколки на различни делови од паркот, особено во периоди со зголемен ризик од пожари, со цел рано откривање на потенцијални закани и

---

² [Работна-верзија-План-за-управување-со-НПГ-Книга-2-2021-2030.pdf](#)

³ [MKFFIS v.2-Public](#)

⁴ <https://effis.jrc.ec.europa.eu>

⇒ користење на дрoнови за воздушно набљудување и други мерки.

Овие мерки се дел од сеопфатниот пристап за заштита на ЈУНП „Галичица“ од пожари, обезбедувајќи зачувување на неговите природни и културни вредности.

Справувањето, односно гаснењето на пожари во ЈУНП „Галичица“ зависи од:

- ⇒ интензитетот на пожарот,
- ⇒ локацијата на пожарот и
- ⇒ временските услови.

Поради разновиден терен, кој опфаќа густи шуми, пасишта и планински предели, потребен е флексибилен пристап со комбинација на земјени, воздушни и превентивни методи.

Гаснењето на пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“, каде што постојат густо пошумени и тешко пристапни предели, примената на соодветни тактики е клучна за спречување на поголеми штети. Затоа во зависност од пожарот по процена на шумарските инженери и инженерите за животна средина од ЈУНП „Галичица“ се применува една или повеќе комбинации од тактиките за гаснење на:

- ⇒ ниски и умерени пожари;
- ⇒ гаснење на интензивни шумски пожари и
- ⇒ гаснење на подземни пожари.

При пожари од поголеми размери и загрозување по животот и здравјето на луѓето, ЈУНП „Галичица“ организира евакуација на лицата кои се затекнале во зафатените подрачја за да се заштити безбедноста на луѓето и да се намали ризикот од повреди или жртви и да се обезбеди брза помош.

Во последната фаза од управувањето ЈУНП „Галичица“ организира пост-оперативни мерки и активности кои се од суштинско значење и се преземаат по завршувањето на пожарот за да се обезбеди:

- ⇒ опоравување на погодените подрачја;
- ⇒ познавање на причините за пожарот и
- ⇒ превенција на идни инциденти.

Активностите во последната фаза се клучни за долгорочна стабилност на екосистемите и за подобрување на реакцијата на идни пожари.

Непосредно по локализирањето се организира следење на опожарените области за да се осигура дека нема повторно разгорување на пожарот или нови жаришта. Следењето може да се организира со редовни прегледи и инспекции за откривање на потенцијални критични места кои треба да се обработат.

Санација на уништениот екосистем се врши со:

- ⇒ пошумување на изгорените области за обнова на растителноста и враќање на природните ресурси;

- ⇒ преземање на активности за рехабилитација на животната средина и
- ⇒ повторно воспоставување на биодиверзитетот.

Анализа на причините за пожарот се спроведува со форензичка истрага за да се утврдат причините за пожарот, што може да вклучува:

- ⇒ човечки фактори и
- ⇒ природни причини .

Поаѓајќи од големината и значењето на ЈУНП „Галичица“, како и од законските прописи со кои е уредена заштитата од пожари, ЈУНП „Галичица“ развива свои ресурси за управување со пожарите, но истовремено во голема мерка се потпира и на ресурсите на другите институции:

- ⇒ ресурси од општината Охрид и ресурси на општината Ресен со нивните противпожарни единици и комунални претпријатија;
- ⇒ ресурси на Министерствата;
  - ⇒ Министерството за земјоделство шумарство и водостопанство;
  - ⇒ Министерството за животна средина и просторно планирање;
  - ⇒ Министерството за внатрешни работи;
  - ⇒ Министерство за одбрана односно Армијата на Република Северна Македонија;
- ⇒ ресурси на Дирекцијата за заштита и спасување односно силите за заштита и спасување (од земја и од воздух);
- ⇒ ресурси на Центарот за управување со кризи;
- ⇒ ресурси на Црвениот крст и
- ⇒ ресурси на други невладини организации.

Покрај националните ресурси во минатото заради значењето на ЈУНП „Галичица“ за справување со пожари, преку механизмите на:

- ⇒ NATO - Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre (EADRCC)⁵;
- ⇒ EU - Emergency Response Coordination Centre (ERCC)⁶ и
- ⇒ билатерална основа за користење на меѓународни ресурси.

За успешно справување со пожарите на отворен простор и рационално користење на ресурсите, ЈУНП „Галичица“ развива комуникација, координација и соработка со меѓународните механизми.

---

⁵ [NATO - News: Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre \(EADRCC\)](#)

⁶ [Emergency Response Coordination Centre \(ERCC\) - European Commission](#)

3. МЕРКИ ЗА ЕДУКАЦИЈА И ПОДИГНУВАЊЕ НА ЈАВНАТА СВЕСТ ЗА ЗАШТИТА ОД ПОЖАРИ НА ОТВОРЕН ПРОСТОР ВО ЈУНП „ГАЛИЧИЦА“

За да се намали ризикот од пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“, неопходно е да се спроведат ефикасни мерки за едукација и подигнување на јавната свест. Овие мерки треба да бидат насочени кон туристите, локалното население, земјоделците, планинарите и сите посетители на паркот.

Во суштина, едукацијата и подигнувањето на јавната свеста се насочени кон промена на ставовите и однесувањето на луѓето со цел да се намали ризикот од пожари.

За таа цел ЈУНП „Галичица“ организира, поддржува и се вклучува во планирањето, организирањето и спроведувањето на јавните кампањи за свесност кои се клучни за опасностите од пожари на отворен простор и промовирање на превентивни мерки. Ваквите кампањи опфаќаат:

- ⇒ медиумски кампањи преку:
  - ↳ телевизија;
  - ↳ радио;
  - ↳ социјални мрежи и
  - ↳ локални весници.
- ⇒ информативни видеа со креирање на едукативни видеа кои ја истакнуваат опасноста од пожари и ги прикажуваат препорачаните превентивни мерки;
- ⇒ поставување на визуелни материјали со важни безбедносни пораки на влезовите на паркот и во туристичките центри за да се информираат посетителите за правилата и мерките за заштита од пожари;
- ⇒ подготовка и дистрибуција на едукативните брошури и летоци на повеќе јазици (македонски, албански, англиски) на влезовите во пакет со корисни информации за:
  - ↳ природните вредности на паркот;
  - ↳ правилата за однесување и
  - ↳ мерките за заштита од пожари.
- ⇒ едукацијата во училиштата преку организирање на:
  - ↳ интерактивни предавања и
  - ↳ симулациски вежби за превенција од пожари и
  - ↳ практични вежби за превенција од пожари.
- ⇒ обучување на туристичките водичи со фокус на процедурите за:
  - ↳ безбедност и реакција во случај на пожари;
  - ↳ обезбедување на знаења за идентификација на потенцијални ризици;
  - ↳ примена на соодветни мерки за превенција и

- ↳ одржување на специјализирани курсеви за туристички водичи.
- ⇒ Обуки на локалното население со цел да ги оспособат учесниците со потребните знаења и вештини за:
  - ↳ превенција и реакција при појава на пожари;
  - ↳ спроведување на едукативни сесии за мештаните, насочени кон безбедно ракување со оган;
  - ↳ примена на мерки за спречување на пожари;
  - ↳ промовирање на свесност за важноста на зачувувањето на природните ресурси и
  - ↳ улогата на секој поединец во превенцијата на пожари.

Овие активности придонесуваат за зголемување на безбедноста во паркот и зајакнување на капацитетите на заедницата за справување со пожари, што е од витално значење за зачувување на природните вредности на ЈУНП „Галичица“.

4. Превенција на пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“

Превенцијата од пожари на отворен простор е клучна за зачувување на природните ресурси, биодиверзитетот и безбедноста на посетителите во ЈУНП „Галичица“.

Превенцијата ја планира и организира ЈУНП „Галичица“, а ја спроведуваат сите посетители на паркот. Со оглед на зголемената закана од пожари на отворен простор предизвикани од климатските промени и човечките активности и друго, вклучувањето на превенцијата значи превземање конкретни мерки и активности за спречување на појавата на пожари на отворен простор.

Превенцијата од пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“ навистина бара добро организиран систем кој вклучува:

- ⇒ редовен мониторинг;
- ⇒ редовна едукација;
- ⇒ контролирање на човечките активности како најчест причинител на пожарите на отворен простор и
- ⇒ редовни подготовки за брза реакција при пожар.

Овие компоненти се клучни за ефикасно спречување и справување со пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“. ЈУНП „Галичица“ презема различни мерки за превенција од пожари и тоа:

- ⇒ редовно одржување на противпожарни патеки и појаси;
- ⇒ контрола на активности кои можат да предизвикаат пожари;
- ⇒ поставувањето на информативни табли во ЈУНП „Галичица“;
- ⇒ формирањето на еко-патроли во ЈУНП „Галичица“;
- ⇒ формирањето на еко-акции и пошумување во ЈУНП „Галичица“;
- ⇒ поттикнувањето на граѓанска одговорност
- ⇒ зајакнувањето на слабостите во системот за справување со пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“

4.1. Редовно одржување на противпожарни патеки и појаси:

Редовно одржување на противпожарни патеки и појаси вклучува:

- ⇒ чистење и одржување на постојните противпожарни патеки и појаси,
- ⇒ создавање нови каде што е потребно, со цел да се спречи ширењето на евентуални пожари и да се овозможи пристап за противпожарните служби.
- ⇒ означување на области со густа вегетација и висока запаливост.
- ⇒ редовно чистење на суви растителни остатоци и друг запалив материјал од критични подрачја.

- ⇒ природно регулирање на вегетацијата преку одржливо пасење на добиток.
- ⇒ контролирање на движењето на возила и туристи во високо-ризични подрачја

4.2. Контрола на активности кои можат да предизвикаат пожари

Контрола на активности кои можат да предизвикаат пожари:

- ⇒ воведување и спроведување на забрани за палење оган;
- ⇒ фрлање догорчиња и други причинители на пожари на отворен простор;
- ⇒ забрана за палење стрништа или неконтролирано фрлање на отпад, особено во периоди со висок ризик од пожари и
- ⇒ строги казни за прекршување на правилата во паркот

4.3. Поставувањето на информативни табли во ЈУНП „Галичица“

Поставувањето на информативни табли во ЈУНП „Галичица“ е превентивна мерка од пожари и е наменета за информирање на посетителите за правилното однесување во паркот. Во рамките на оваа иницијатива, се спроведуваат следните активности:

- ⇒ поставување на знаци за забрана за палење оган на критични локации;
- ⇒ инсталирање на јасно видливи знаци на влезовите на паркот, пикник зони, кампови и други локации каде што е забележано често присуство на посетители за да можат да ги информираат посетителите за забраната за палење оган и потенцијалните ризици од пожари;
- ⇒ поставување на инструкции за постапување при забележување на пожар, вклучувајќи ги и телефонските броеви за итни случаи и контакт информации на надлежните служби;
- ⇒ поставувањето на мапи со безбедносни упатства со кој ќе ги информираат посетителите за безбедносните патеки за евакуација и локациите на најблиските противпожарни пунктови. Во рамките на оваа иницијатива, се спроведуваат следните активности:
  - ↪ обележување на безбедносните патеки за евакуација;
  - ↪ информации за најблиските противпожарни пунктови со локациите на противпожарните пунктови и
  - ↪ информации за опремата достапна на секоја локација на мапите.

4.4. Формирањето на еко-патроли во ЈУНП „Галичица“

Формирањето на еко-патроли во ЈУНП „Галичица“ претставува клучна стратегија за зајакнување на мониторингот и превенцијата на пожари на отворен

простор, како и за подигнување на свеста за заштита на природата. Овие патрули, составени од обучени волонтери и локални жители, имаат за цел активно да учествуваат во следењето на ризичните подрачја и да организираат едукативни настани. Овие иницијативи не само што придонесуваат за заштита на природата, туку и за зајакнување на соработката помеѓу локалната заедница, посетителите и управата на паркот, создавајќи посилна мрежа за превенција и одговор на пожари.

4.5. Формирањето на еко-акции и пошумување во ЈУНП „Галичица“

Формирањето на еко-акции и пошумување во ЈУНП „Галичица“ претставува клучна стратегија за обновување на опожарените подрачја и за вклучување на ученици и локални организации во заштитата на природата. Овие активности не само што придонесуваат за еколошката стабилност на паркот, туку и за зголемување на свеста и одговорноста на заедницата кон природата.

Засилените инспекциски контроли се клучен елемент во превенцијата на пожари на отворен простор, особено во шумските предели на ЈУНП „Галичица“. Засилените инспекциски контроли имаат за цел да го намалат ризикот од пожари предизвикани од човечки фактор и да обезбедат брза реакција при евентуални инциденти.

4.6. Поттикнувањето на граѓанска одговорност

Поттикнувањето на граѓанска одговорност е клучно за зачувување на природата и безбедноста во ЈУНП „Галичица“. Активностите како охрабрување на посетителите да пријавуваат неодговорно однесување и воведување на анонимни пријави преку мобилни апликации или СОС телефонски броеви значително придонесуваат за оваа цел. Клучни активности:

- ⇒ охрабрување на посетителите да пријавуваат неодговорно однесување:
- ⇒ воведување на анонимни пријави преку мобилна апликација или СОС телефонски број:

Примената на овие активности во ЈУНП „Галичица“ ќе придонесе за зајакнување на превенцијата од пожари, зголемување на граѓанската одговорност и заштита на природата, создавајќи посилна и поодговорна заедница.

4.7. Зајакнувањето на слабостите во системот за справување со пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“

И покрај овие напори, неодамнешните пожари покажаа дека постојат слабости во системот и дека е потребно негово понатамошно зајакнување. Зајакнувањето на слабостите во системот вклучува подобрување на:

- ⇒ координацијата меѓу институциите;
- ⇒ зголемување на ресурсите за мониторинг;
- ⇒ зголемување на ресурсите за брза реакција;
- ⇒ континуирана едукација на јавноста и
- ⇒ контролирање на човечките активности кои можат да предизвикаат пожари.

Со интегриран пристап кој ги опфаќа сите овие аспекти, ЈУНП „Галичица“ може поефикасно да се справи со предизвиците поврзани со шумските пожари и да го зачува својот природен екосистем

За ефикасно справување со пожари на отворен простор, ЈУНП „Галичица“ треба да располага со следните ресурси:

- ⇒ противпожарна опрема:
  - ↳ противпожарни возила и цистерни за вода;
  - ↳ преносливи пумпи и црева за гаснење пожари;
  - ↳ рачни алатки како што се лопати, секири и мотики;
  - ↳ заштитна опрема за персоналот, вклучувајќи огноотпорни облеки, шлемови и ракавици
- ⇒ обучен персонал:
  - ↳ ренџерска служба обучена за справување со пожари на отворен простор;
  - ↳ редовни обуки и вежби за персоналот за подобрување на нивните вештини и знаења.
- ⇒ организиран мониторинг и комуникациски системи:
  - ↳ набљудувачки кули или други структури за рано откривање на пожари,
  - ↳ радио и комуникациска опрема за координација меѓу екипите на терен.
- ⇒ логистичка поддршка:
  - ↳ возила за транспорт на персонал и опрема до оддалечени локации,
  - ↳ обезбедување на доволни резерви на гориво, вода и храна за екипите на терен.

5. Површина и видови на шуми со кои стопанисува установата (опис на шумски и тревен фонд, патна мрежа за пристап до шумските површини, хидролошки карактеристики на терените.

ЈУНП „Галичица“ е еден од четирите национални паркови во Република Северна Македонија и претставува едно од највредните природни богатства на нашата држава.

ЈУНП „Галичица“ е еден од најзначајните природни резервати познат по:

- ⇒ својата уникатната флора и фауна (над 1.600 видови растенија, од кои многу се ендемични);
- ⇒ богат животински свет (мечки, срни, диви свињи, волци, рисови, како и многу видови птици и инсекти) и
- ⇒ геоморфолошки карактеристики (карстни форми, пештери и раседи кои сведочат за долготрајни геолошки процеси).

ЈУНП „Галичица“ е прогласен за заштитено подрачје во 1958 година со цел зачувување на неговите уникатни природни вредности, шумите, флората и фауната, како и културното и историското наследство. Паркот е под заштита на државата според Законот за заштита на природата⁷, а со него управува ЈУНП „Галичица“.

Паркот е лоциран на планината „Галичица“, која се простира помеѓу Охридското и Преспанското Езеро. Опфаќа површина од околу 24.151 хектари, вклучувајќи

- ⇒ разновидни екосистеми;
- ⇒ високи планински врвови;
- ⇒ густе шуми;
- ⇒ ливади и
- ⇒ езерски брегови.

Површина и видови на шума со кои стопанисува ЈУНП Галичица 1 се:

Површина	Обраснато земјиште			Необраснато земјиште				ВКУПНО
	Шуми	Шум.култ	ВКУПНО	Шум.Земј.	За др. Нам.	нешумско	Вк.	ВКУПНО
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ha	7118.21	66.45	7184.66	214.85	36.92	109.46	361.23	7545.89
%	94.33	0.88	95.21	2.85	0.49	1.45	4.79	100.00

⁷ [Закон за заштита на природата | Министерство за животна средина и просторно планирање](#)

Површина и видови на шума со кои стопанисува ЈУНП Галичица 2 се:

Површина	Обраснато земјиште			Необраснато земјиште				ВКУПНО
	Шуми	Шум.култ	ВКУПНО	Шум.Земј.	За др. Нам.	нешумско	Вк.	ВКУПНО
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ha	5873.81	45.59	5919.40	18.26	36.69	47.20	102.15	6021.55
%	97.55	0.76	98.31	0.30	0.61	0.78	1.69	100.00

ЈУНП „Галичица“ се препознава како едно од наважните подрачја или т.н. „жариште“ на биолошката разновидност во земјата и пошироко. Тоа е потврдено и со бројните меѓународни номинации, како на пример:

- ⇒ **емerald подрачје:** Емералд мрежата претставува мрежа на подрачја од посебен интерес за зачувување (ASCI - Areas of Special Conservation Interest) која се воспоставува на територијата на земјите договорни страни на Бернска конвенција (Конвенција за зачувување на дивниот свет и нивните природни живеалишта во Европа, 1979 година;⁸
- ⇒ **значајно растително подрачје:** Благодарение на научната работа на нашите ботаничари низ Македонија веќе се назначени Значајни растителни подрачја (ЗРП) и тие се вкупно 42 на број. Одредувањето на тоа кои подрачја се значајни поради растенијата кои можат таму да се најдат е макотрпен процес кој трае со години и за кој е потребно да се користат меѓународни критериуми и методологии;⁹
- ⇒ **примарно подрачје за пеперутки:** Заштитата на сите загрозени видови поединечно е практично невозможна. Затоа, иницијативите за заштита прибегнуваат кон заштита на подрачја со најголем диверзитет или присуство на значаен дел од популациите на загрозените видови. Иницијативата за идентификација ја спроведува Bird Life International на светско ниво;¹⁰
- ⇒ **светско наследство на УНЕСКО:** УНЕСКО во рамките на своите активности поврзани со заштитата на светското природно и културно наследство води посебни Листи за поедини области односно ќе се

⁸ [State of art in ecological networks development in the Republic of Macedonia](#)

⁹ [Значајни растителни подрачја – неверојатното богатство на Македонија – Macedonian Ecological Society](#)

¹⁰ [Slide 1](#)

повикам и на одлуката на 44 сесија на Комитетот за заштита на светското наследство во контекст на Охридскиот регион;¹¹

- ⇒ НАТУРА 2000: Натура 2000 е **мрежа на заштитени подрачја** во која се опфатени најзначајните и најзагрозените живеалишта и видови во 28 земји членки на Европска Унија. Тоа е најголемата координирана мрежа на заштитени подрачја на копно и вода.¹²

Денес, ЈУНП „Галичица“. претставува важна туристичка атракција, нудејќи планинарење, велосипедски патеки, набљудување на диви животни и езерски активности. Сепак, туристичкиот развој мора да биде усогласен со принципите на одржливо управување за да се зачува неговата природна убавина.

При процена на ранливоста на ранливоста на подрачјето на ЈУНП „Галичица“, покрај тревните, шумски предели голем број на заштитени ендемски видови на балкански, јужно балкански и локални растенија, присутни се и поголем број на ретки видови животни (рис, мечка, дивокоза, јазовец, еребица и др.) кои директно се изложени при појавата на пожари на отворен простор во рамките на ЈУНП „Галичица“ од границата со Р. Албанија преку врвовите Магаро (2.260 м.н.в.), Лако Сигној (1.774 м.н.в.), Гога (1.736 м.н.в.) па се до врвот Вишесла (1.543 м.н.в.).

При процена на ранливоста во предвид треба да се земе и од опасност по населението и материјалните добра и тоа:

- ⇒ поединечни објекти:
  - ↪ репетиторите на врвот Лако Сигној;
  - ↪ планинарската куќа на Асан Џура и
  - ↪ чуварската куќа на ЈП „Проаква“ во локалитетот Летнички Извори.
- ⇒ објекти од инфраструктурата:
  - ↪ патниот правец Р 1301 Охрид - Св. Наум во должина од 29 км.;
  - ↪ патниот правец Р 2332 с. Трпејца - Царина во должина од 28 км.;
  - ↪ 35 КВ далновод Охрид-Градиште во должина од 15,5 км.;
  - ↪ резервоарот за вода на ЈП „Проаква“ во месноста Беј Бунар и
  - ↪ две мини центри на цевководот од Летничките извори до Бејбунар кои би биле загрозени при појава на поголеми шумски пожари.
- ⇒ населени места:
  - ↪ село Љубаништа;
  - ↪ село Трпејца;
  - ↪ село Пештани;
  - ↪ село Елшани;

¹¹ [Listi na UNESCO so poseben osvrt na listata na svetsko nasledstvo vo opasnost \(1\).docx](#)

¹² [Мрежа на Натура 2000 – natura2000](#)

- ↪ село Горно Коњско;
  - ↪ село Долно Коњско;
  - ↪ село Шипокно;
  - ↪ село Велестово;
  - ↪ село Рамне и
  - ↪ село Велгошти.
- ⇒ населби:
- ↪ населба Елешец;
  - ↪ населба Лагадин;
  - ↪ населба Св. Стефан и
  - ↪ населба Рача.
- ⇒ во близина до Охридското Езеро но во периферниот дел на ова подрачје се сместени автокамповите:
- ↪ Св. Наум;
  - ↪ Љубаништа;
  - ↪ Градиште и
  - ↪ Елешец.
- ⇒ комплекси и резиденцијалните објекти:
- ↪ Комплексот Горица во кој се наоѓа репрезентативниот хотел Горица и
  - ↪ резиденцијалните објекти на Претседателот на РСМ и Владата на РСМ обиколени со густа борова шума.

При појава на пожари на отворен простор во сите овие наведени населени места директно би биле загрозуени околу 1.200 жители и нивните материјални добра, а додека во летниот период оваа бројка се зголемува за 10.000-15.000 туристи кои претстојуваат на овие подрачја. Треба да се напомене дека директно би биле загрозуени манастирите и црквите на ова подрачје во атарот на село Велгошти, „Св. Илија“, „Св. Петка“ и „Св. Никола“, а додека индиректно би бил загрозуен и манастирскиот комплекс „Св. Наум“.

Низ територијата на ЈУНП „Галичица“, поминуваат следните регионални патишта и нивни краци:

- ⇒ Р1301 (Р501): Охрид (врска со А3) – Свети Наум – граница со Албанија, вкупно 32,420 км асфалтен пат, од кои 27,455 км на територија на Паркот;
- ⇒ Р1307 (Р503): Макази (врска со Р1308 (Р505)) – Царина – граница со Албанија (Стење), вкупно 24,125 км асфалтен пат, од кои 11,522 км на територија на Паркот;
- ⇒ Р1307: (крак 1) Стење – Коњско; 1,4 км асфалтен пат и 9,4 км земјен пат;

⇒ Р2332: (Р504): Царина (врска со Р1307) – Трпејца (врска со А3 и Р1301) 27,773 км асфалтен пат.

Низ територијата на ЈУНП „Галичица“ поминуваат поголем број локални патишта и улици во населените места. Од локалните патишта позначајни се следните:

- ⇒ локален пат до село Отешево (од одвојување од Р1307 до центар на селото) 0,56 км земјен пат;
- ⇒ локален пат до с. Лескоец (од одвојување од Р1307) 2,1 км асфалтен пат;
- ⇒ локален пат Гола Бука/Лозина – Два Јавори (крај на асфалтен пат) 3 км асфалтен пат;
- ⇒ локален пат до караула Свети Илија (од одвојување од Р1301 кај Љубаништа) 1,9 км земјен пат;
- ⇒ локален пат до село Елшани (од одвојување од Р1301 кај автокамп Елешец) 2,1 км асфалтен пат;
- ⇒ локален пат до село Коњско (од одвојување од Р1301 кај хотел Метропол) 3,8 км асфалтен пат;
- ⇒ локален пат до село Велестово (од одвојување од Р1301 кај Студенчишта); 4,1 км асфалтен пат;
- ⇒ локален пат до село Рамне (од центарот на населбата Видобишта) 3,2 км асфалтен пат;
- ⇒ локален пат до црква Свети Илија (од центарот на с. Велгошти) 3,1 км асфалтен пат;
- ⇒ локален пат до црква Свети Никола (од центарот на с. Велгошти) вкупно 2,9 км од кои 1,7 асфалтен и 1,2 км земјен пат;
- ⇒ локален пат до црква Свети Атанасиј (од центарот на населбата Видобишта) вкупно 1,7 км од кои 0,9 км асфалтен и 0,8 км земјен пат;
- ⇒ локален пат до село Шипокно (од одвојување од Р1301 кај населба Рача) 3,2 км земјен.

Покрај регионалните и локалните патишта спомнати претходно согласно Законот за јавните патишта, во паркот постојат повеќе неklasифицирани (земјени) патишта од кои поважни се:

- ⇒ Велестово – Два Јавори (преку Крстец, Дофа, Шарбојца и Суво Поле; 16,5 км);
- ⇒ Поник – Летница (3,0 км);
- ⇒ Два Јавори - Ѓерека (преку Косто Бачило; 3,6 км);
- ⇒ Суво Поле – Томорос (2,7 км);
- ⇒ Суво Поле – Ѓерека (1,64 км);

- ⇒ Суво Поле – Мечкина Локва (1,0 км);
- ⇒ Шарбојца (планинска куќа) – Шаргуле (1,8 км);
- ⇒ Шарбојца (планинска куќа) – Џамивчено (преку Симонческа Локва; 2,56 км);
- ⇒ Џафа – Рамни Дол (преку Кучо Поле; 3,8 км);
- ⇒ Игралиште Пештани – Глајшо (преку Добра, 3,8 км);
- ⇒ Глајшо – спојување со Р-504 (1,7 км);
- ⇒ Коњско (црква Свети Мартинија) – Свети Петка (преку Труглајш; 2,1 км);
- ⇒ Вели Даб – Глајшо (4,4 км);
- ⇒ Дервен – Војтино – границата со Албанија (9 км);
- ⇒ Белков Извор – Попов Извор (1,5 км);
- ⇒ Извор Калино – Пропас (1,3 км);
- ⇒ Црква Св. Атанасија – Коштуна (1,7 км);
- ⇒ Црква Св. Илија – Петринско Поле (преку Горни Исток; 8,8 км);
- ⇒ Горни Исток – Црвен Камен (преку Источка Бигла; 3,1 км);
- ⇒ Скала – Дофа (преку Летнички Бунари и Ѓафа; 7,2 км);
- ⇒ Џафа – Коњски Меризи (преку Вардуљ; 2,4 км);
- ⇒ Коњски Меризи – Дупкана (преку Рамненска Ливада и Гумно; 2,5 км);
- ⇒ Отешево - Ломје (6 км),
- ⇒ Отешево - Ливада (3 км),
- ⇒ Рамни Пат – Сир Хан (1,46 км);
- ⇒ Чавкалица - Голем рид (4 км),
- ⇒ Турска ливада - Зајакој Нивје - Котарон (3 км),
- ⇒ Стење (фабрика) – Котарон (5 км),
- ⇒ Премин Стење - Воден Камен (3 км),
- ⇒ Отешево (тунел) - Кале - Отешево (6 км);
- ⇒ Липона Ливада – Стење (преку Волко Легало, Вршинана, Турска Ливада; 10 км);
- ⇒ Баба – Лако Сигној (2,8 км);

Патиштата низ Националниот парк покрај основната функција имаат и функција на бариери за спречување на ширење на пожарите на отворен простор.

Поради карстниот карактер на планината „Галичица“, водните површини во ЈУНП „Галичица“ се ретки и исклучително чувствителни на влијанието од човековите активности.

Во ЈУНП „Галичица“ постојат само неколку постојани водотеци, поголем број постојани и повремени извори и 19 локви кои се од природно потекло или нив ги изградил човекот, најчесто заради напојување на стоката.

Водата од истите може да се користи и при гаснење на пожари на отворен простор.

Денес водата се задржува трајно или повремено во само дел од нив:

- ⇒ локвата кај Горни Исток;
- ⇒ локвата Ѓафа, Црвена локва;
- ⇒ локвата во Шарбојца, Симонческа локва (сидана со камен);
- ⇒ две локви во полето Студино, Мечкина Локва;
- ⇒ локвата над селото Коњско (Охридско);
- ⇒ локвата кај Косто бачило (бетонско дно);
- ⇒ локвата кај Чавкалица (Варницине) и
- ⇒ локвата кај Попов Извор, над с. Љубаништа (сидана со камен).

Има и други локви, но во истите во летниот период не се задржува вода и имаат помало значење од аспект на вода за гаснење на пожари. За гаснење на пожари од воздух се користи водата од Преспанското Езеро и Охридското Езеро.

5.1. Хидролошки карактеристики на теренот

Масивот Галичица е еден од најсиромашните со површински и истечни води во Република Македонија. Ова особено се однесува на нејзините повисоките делови и Стара Галичица. Ваквата состојба со површинските води на Стара Галичица, придонела овој дел од масивот локалното население од Мала Преспа и селата во подножјето на планината во Корчанското поле да го именува како Сува Гога.

Големиот број населби по падините на Галичица и потребите од вода за пиење за луѓето и за бројните стада овци, придонеле во минатото да се превземат градежни зафати со кои значително е изменета хидролошката слика. Сите извори кои имале поголема издашност се зафатени (каптирани) за водоснабдување на селата. Останатите се уредени и претворени во поила. Дополнително, во зоната во која се создадени пасишта за летна испаша, оформени се голем број на локви (дупки во кои се чува вода која се добива од топењето на снегот и дождовите во влажниот период од годината), бетонски резервоари и бунари.

При описот на хидролошките карактеристики на Галичица мора да се земат предвид Охридското и Преспанското Езеро кои иако не се во границите на националниот парк имаат силно влијание во развојот и подржувањето на значајната биолошка разновидност присутна во границите на паркот.

5.1.1. Подземни води

Подземната врска на Охридското и Преспанското Езеро била цел на истражување на голем број хидролози. Со различни методи, односно со користење на различни трасери оваа врска е потврдена повеќе пати. Покрај потврда на поврзаноста истражувањата дале и други интересни податоци:

- ⇒ Количината на вода со потекло од Преспанското Езеро во вротоците Св. Наум и Тушемишта се движи околу 50%. Останатите 50% се со потекло од врнежи. За разлика од овие два вротоци, подземната врска кај Билјанините извори во близина на Охрид поретко се потврдува.
- ⇒ Во однос на брзината со која водата поминува под Галичица податоците се многу различни. Најкратко досега забележано време е 6 часа за колку трасерот фрлен во водите на Преспанското Езеро се појавил во вротокот Тушемиште. Но покрај овој екстрем во најголем број случаи водата под Галичица се задржува барем година дена.
- ⇒ Задржувањето на водата подолг временски период оди во прилог на тоа дека во пазувите на планината има големи резервоари во кои се складира водата која понира од Преспанското Езеро, а потоа преку канали и пукнатини доаѓа во Охридското Езеро. Различната брзина на доаѓање на водата потврдува и дека под Галичица нема единствен канал со кој езерата се поврзани туку се работи за бројни канали/пукнатини.
- ⇒ Значителните промени во нивото на водата во Преспанското Езеро се резултат на повеќе фактори. Покрај другите, влијание има и состојбата (отвореноста за проток на вода) на подземните канали/пукнатини и количината на наталожени седименти во резервоарите.

Хидрологијата на подземните води во паркот е главно условена од матичниот супстрат кој во најголем дел е од варовници со сунѓереста структура и голема порозност. Овој матичен супстрат ги определува хидролошките состојби и процеси. Како генерална забелешка може да се констатира дека сите врнежи кои паѓаат на површината многу брзо понираат низ варовниците се до водонепропусливите силикатни карпи. Длабочината на варовниците не е точно определена, но бидејќи подземната врска на Преспанското и Охридското Езеро е потврдена, со сигурност може да се каже дека нивната дебелина барем на делови е минимум 800 метри.

5.1.2. Површински води

Како што веќе е констатирано во воведниот дел, планината Галичица е сиромашна со површински води. Единствена река која тече во границите на паркот

е реката Черава и тоа само нејзиниот најдолен тек до вливот во Охридското Езеро. Изворот и поголемиот дел од реката се наоѓа во Република Албанија.

Ретките извори се со многу мала издашност и во најголем дел се зафатени (во бетонски резервоари) за обезбедување на вода за пиење за населбите оформени на падините на масивот. Таков е случајот со изворите во локалитетот Војтино над селото Љубаништа, изворот Вршек над селото Елшани, изворот Селиште над селото Велестово и секако најголемите и најиздашните извори во локалитетот Летница над селото Рамне кои се каптирани за потребите на градот Охрид.

Дел од планинските извори се оставени не зафатени или се преуредени во чешми со поила. Вакви се изворите во локалитетот Војтино (Калино, Св. Наум и Попо), потоа изворите Корита, Глајшо, Горни Студинец, Велестовски корита, Поник, Габреш и Огражданик. Покрај постојаните извори на Галичица има и неколку повремени извори кои се јавуваат во пролет и пресушуваат на почеток на летото. Најголеми се изворите во локалитетот Килаец над населбата Рача, Бунарине над локалитетот Летница и изворот под селото Лескоец на преспанската страна, потоа Сув извор во локалитетот Огражданик, Стар извор во долот Стара Рача и изворите под селото Отешево и локалитетот Станков дол.

Поради големата потреба од вода за стадата овци кои во минатото паселе во текот на летото на Галичица оформени се 19 локви кои редовно се одржувале. Во последниве дваесетина години локвите не се одржуваат поради што најголемиот дел од нив особено земјените се зарастени со вегетација и скоро воопшто немаат вода дури и во влажниот период од годината. Покрај локвите во минатото изградени се и 19 бунари и 2 бетонски резервоари. Како и локвите, најголемиот дел од нив се исушени.

На крајот, поради големата природна вклучително и хидролошка, посебно внимание заслужува врутокот кај манастирот Св. Наум. Се наоѓа на крајниот југо-источен дел од Охридското Езеро. Го сочинуваат два дела. Првиот е издолжен налик на низинска река и по своите карактеристики е типичен претставник на касните врутоци. На неговото дно се забележуваат бројни подводни извори. Покрај нив особено по јужниот брег има крајбрежни извори. Вториот дел кој се наоѓа низводно од првиот е поширок и со кружна форма. Во него се оформени два острови. Крајниот северен дел од врутокот преку истек долг 10 до 12 метри поврзан е со Охридското Езеро. Вкупната површина на езерцето оформено од врутокот е 0,342 км².

Езерцето го формираат 15 крајбрежни извори и околу триесетина подводни. Количната на вода која извира од овие извори е релативно стабилна и изнесува 6

до 8 м³. Поради стабилноста на изворите водостојот на езерцето многу малку се менува. На водостојот на езерцето промените во водостојот на Охридското Езеро немаат влијание. Иако гледано од брегот површината на водата во езерцето изгледа мирна, таа се движи. Брзината на струењето на водата во езерцето е од 0,100 до 0,108 м/сек., додека во истекот изнесува 1,32 м/сек.

Длабочината на езерцето е различна но во најголем дел се движи помеѓу 2 и 3 метри. Најголемата длабочина е 3,5м. Дното во најголем дел е тињесто и скоро целосно обрасато со вегетација. Вегетацијата отсуствува само околу подводните извори. На јужниот брег има поситни до крупни фрактури од варовник. Северниот брег е претежно песочен, додека околу островите тињата е помешана со органски детритус.

Температурата на водата се движи помеѓу минималната најчесто во месец февруари 7,2°C до максимални 12,8 °C измерени во јули. Во најголем дел од годината температурата е помеѓу 10 и 11 °C.

Во границите на паркот постојат извори и долови од кои со поголемо значење во реонот на Галичица 1 се:

- ⇒ Изворите на Црни Дрим (14 врела) на локалитетот Св.Наум кои како редок феномен на природата, имаат извонредно туристичко и друго значење.
- ⇒ Реката Черава (Лумија) чии извори се во Албанија, а со долниот тек поминува низ оддел 2 и се влева во Охридското Езеро
- ⇒ Изворите во месноста Војтино во оддел 9 чии води се користат за водовод за с.Љубаништа
- ⇒ Изворот во месноста Корита до асфалтниот пат за Ресен, со извонредно туристичко значење.
- ⇒ Изворот и долот Летница кај с.Рамне. Од овој извор се алиментира водовод на град Охрид.
- ⇒ Билјанините извори во близина на Охрид
- ⇒ Изворите и реката Чардачница
- ⇒ Изворите под местото Кочов Камен

Езерските води на западната граница од објектот спаѓаат во категорија мирни води кои индиректно имаат огромно влијание врз вегетацијата на падините крај езерото

Во границите на паркот постојат извори и долови од кои со поголемо значење во реонот на Галичица 2 се:

- ⇒ Изворот кај село Лескоец кој во пролетните месеци е извонредно богат со вода, но веќе во летните месеци пресушува и остава впечаток како да не постои.

- ⇒ Лескоечка чешма, постојано истечна вода од која се снабдува селото Лескоец
- ⇒ „Блато“ во близина на с.Стење веќе пресушено, а пред неколку децении претставувало мирна вода со богата блатна флора и фауна.
- ⇒ Преспанското Езеро од категорија мирни води, како и Охридското од другата страна, претставуваат многу значаен еколошки фактор во формирањето и опстанокот на шумските екосистеми на овој простор.

Иако сиромашна со истечни води, Галичица претставува ретко богат масив со мирни води. Езерските површини што ја опкружуваат од двете страни имаат индиректно влијание на општите еколошки услови, а директно имаат само на крајобалната вегетација.

Мапите на патната мрежа и хидрографијата се прилози од реден број 2 до прилог реден број 6

6. СТЕПЕН НА ОПАСНОСТ ОД ПОЖАРИ НА ОТВОРЕН ПРОСТОР ВО ЈУНП „ГАЛИЧИЦА“ И СИСТЕМ ЗА РАНО ПРЕДУПРЕДУВАЊЕ

ЈУНП „Галичица“ е изложен на ризик од пожари на отворен простор, особено во летниот период кога високите температури и сушните услови создаваат поволни услови за појава и ширење на огнени стихии. За ефикасно управување со овој ризик, неопходно е правилно проценување на степенот на опасност од пожари на отворен простор

Степенот на опасност од пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“ се одредува врз основа на различни фактори, како што се:

- ⇒ метеоролошки услови (високите температури и ниската влажност го зголемуваат ризикот од пожари):
  - ↳ температура на воздухот;
  - ↳ влажност на воздухот;
  - ↳ брзина на ветерот и
  - ↳ количина на врнежи.
- ⇒ тип на вегетација (состојбата на вегетацијата, особено во периоди на суша, е критичен фактор);
  - ↳ присуство на суви тревы и
  - ↳ шумски остатоци кои брзо го шират огнот.
- ⇒ човечките фактори (непромисленото однесување, како палење оган на отворено или фрлање догорчиња, значително го зголемува ризикот од пожари.).
  - ↳ туристичка фреквенција;
  - ↳ земјоделски активности и палење стрништа.

Степените на опасност од пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“ се категоризирани според специфични услови кои влијаат на ризикот од појава и ширење на пожари.

Подетално објаснување за секоја категорија е следново:

Низок ризик (Зелено):

- ⇒ Временски услови: Влажни услови со редовни врнежи, висока влажност на воздухот и умерени температури;
- ⇒ Вегетација: Вегетацијата е зелена и сочна, со минимално присуство на суви растителни остатоци;
- ⇒ Човечки фактори: Ниска фреквенција на посетители и ограничени човечки активности кои би можеле да предизвикаат пожари;
- ⇒ Препораки: Иако ризикот е низок, се препорачува основна претпазливост при активности на отворено;

Умерен ризик (Жолто):

- ⇒ Временски услови: Повремени периоди на повисоки температури и суви ветрови, со намалени врнежи;
- ⇒ Вегетација: Делумно исушена вегетација, со зголемено присуство на суви треви и листопадни остатоци;
- ⇒ Човечки фактори: Зголемена посетеност и активности како кампување или излети;
- ⇒ Препораки: Потребна е зголемена претпазливост; избегнувајте палење оган на отворено и внимавајте при користење на запаливи материјали.

Висок ризик (Портокалово):

- ⇒ Временски услови: Долготрајни периоди на суша, високи дневни температури и силни ветрови;
- ⇒ Вегетација: Вегетацијата е значително исушена, со обилно присуство на суви растителни материјали кои лесно горат;
- ⇒ Човечки фактори: Интензивни земјоделски активности, палење стрништа или други практики кои можат да предизвикаат пожари;
- ⇒ Препораки: Ограничете ги активностите кои можат да предизвикаат искри или пламен; следете ги препораките на надлежните органи.

Екстремно ризик (Црвено):

- ⇒ Временски услови: Критични услови со екстремно високи температури, многу ниска влажност и силни, постојани ветрови;
- ⇒ Вегетација: Целосно исушена вегетација, со големи количини на лесно запаливи материјали;
- ⇒ Човечки фактори: Масовни настани или активности кои значително го зголемуваат ризикот од пожари;
- ⇒ Препораки: Строга забрана за палење оган на отворено; спроведување на превентивни мерки и засилени контроли од страна на надлежните служби.

Во вакви услови, неопходно е сите посетители и локални жители да бидат особено внимателни и да ги следат упатствата од надлежните органи за да се спречи појава на пожари и да се зачува природното богатство на планината „Галичица“.

Редовно следење на условите во паркот, како што се временските прилики и состојбата на вегетацијата, за навремено идентификување на потенцијални ризици од пожари.

Функционирањето на Европскиот број за итни повици 112 овозможува дојави од граѓаните за забележани пожари во почетна фаза и организирање на соодветен одговор.¹³

Преку интегрираниот систем за превенција и рано предупредување МКФФИС на подрачјата на ЈУНП „Галичица“ се следат елементите на ризик од пожари на отворен простор и тоа:

- ⇒ жаришта;
- ⇒ сувост на вегетација;
- ⇒ индекс на пожари;
- ⇒ односно обработен и мапиран степенот на опасност.¹⁴

Табеларен преглед на степени на загроеност по шумско стопанска единица е и на целокупната површина со која стопанисува подружницата:

Степен на загроеност во ха и %

Галичица 1			Галичица 2			Г1 + Г2		
ха	%	Степен	ха	%	Степен	ха	%	Степен
1205.21	16.8	I	362.11	6.12	I	1576.32	11.5	I
4151.57	57.8	II	4670.85	78.90	II	8822.42	67.3	II
1827.89	25.4	III	886.44	14.98	III	2714.33	20.2	III
7184.66	100	Вкупно	5919.40	100	Вкупно	13113.07	100	Вкупно

Следува табеларен преглед на степенот на загроеност од пожари по стопански единици и оддели и пододдели како и карта за истите (Прилог)

Табеларен преглед на случени пожари во последните 17 години

Ред.бр	Година	Место	Пододдел	Површина (ха)	Вид на пожар	Времетраење		Причина
						Од	До	
1	2007	Попо		750	Приземна вегетација	26.07	05.08	Запален од страна на овчар од Р.Алабанија
2	2007	Исток – отешево		4000	Приземна вегетација	25.08	04.09	Непозната

¹³ [112 за ИТНИ СЛУЧАИ - Центар за управување со кризи](#)

¹⁴ <https://mkffis.cuk.gov.mk/>,

Ред.бр	Година	Место	Пододдел	Површина (ha)	Вид на пожар	Времетраење		Причина
						Од	До	
3	2011	Бараки		300 кв.м.	Приземна и поед. Бор			Жица од далновод
4	2011	Св.Стефан		500 кв.м	Приземна			Непозната
5	2011	Трпејца рег. Пат		400 кв.м.	Приземна			Непозната
6	2011	На пат за Велестово		3	Приземна			Непозната
7	2012	/		/	/	/	/	/
8	2013	Градиште		200 м2	Приземна			Непозната
9	2015	Бејбунар		30 ha	Приземна			Далековод
10	2017	Сирхан		5 ha	Приземна/Дел од Фоја/Цер м.Даб	11:30	14:00	Непозната
11	2018	М.в. Глувчи Дол	86 б	2.8	Приземна вегетација и шикари во Ass. Quercus- Carpinetum orientalis macedonicum(ксерофилни благун-белгаберови шуми)	29.09 10:45	30.12 13:00	Непознат сторител
12	2019	Сирхан		38	Стара дабова шума и поединачни стебла на Фоја	29.03	02.04	Непознат
13	2020	Мацурој ниви		400 кв.м.	Приземна вегетација, смрека, коренов врат на борови стебла	13.10	13.10	Непознат
14	2021	Западни падини на Стара Галичица		120 ha	Приземна вегетација	02.09	07.09	Прептоставка - овчар од Р.Алабанија
15	2023	Царина	44а	1 ha	Комбиниран пожар во борова шума			Далновод
16	2024	Стара Галичица		2000 ha	Приземен со мал удел на шумски дрвја	05.09	25.09	

6.1. Преглед на мерки кои се превземаат при одредени степени на мобилност и лица и средства за извршување на истите

Заради заштита на шумите од прв до четврти степен за загроеност од пожари, се превземаат следните мерки:

- ⇒ Заради карактеристичната положба на ЈУНП „Галичица“, источната граница се протега по крајбрежната линија на Преспанското Езеро, а западната по крајбрежната линија на Охридското Езеро, најголема опасност има за појава на пожари во летниот период заради големата фреквенција на туристите како по границите на паркот, така и во

внатрешноста на самиот парк. Како критично време се смета од 12 часот до 19 часот кога и температурите се највисоки и кога раздвиженоста на посетителите е најголема. За таа цел мобилните екипи, чуварите на паркот вршат редовни обиколки на терените и по потреба известваат за состојбата на теренот.

- ⇒ Набљудувањата се вршат и при обиколка во границите на самиот парк но се користат и места од кои се има најдобар преглед и тоа: Самоиловите Тврдини, месноста Чекоштина, ридот кај хотел “Инекс”, м.в. Труглајш, Три Мажи, Лакоси Гној за Галичица 1 како и Пречна планина , Томорос кај антените, Калето, Стара Галичица за Галичица 2
- ⇒ За извршување на оваа работа на располагање на паркот има теренски возила како опременост на службите со мобилни телефони.
- ⇒ Стационарни две набљудувачници
  - Г1 Коритски рид
  - Г2 Стењско блато

Обезбедување на минимални технички средства, алатки и друга опрема за гаснење на шумски пожар

Организирање на постојано дежурство на мобилни групи за гаснење на шумски пожар

Преглед на мобилни групи

Распоредот и начинот на дежурства во ЈУНП “Галичица” е даден распоредот на дежурствата во критичните периоди надополнет со мобилните групи составени од чуварите на паркот.

Преглед на технички средства, алатки и друга опрема на мобилните групи

За извршување на оваа работа на располагање на паркот има 7 теренски возила, како опременост на службите со мобилни телефони.

Преглед на дежурства на мобилни групи по денови

Распоредот и начинот на дежурства во ЈУНП „Галичица” е даден распоредот на дежурствата во критичните периоди надополнет со мобилните групи составени од чуварите на паркот.

Контрола се прави и во текот на редовни работни задачи.

7. ПОДГОТВИТЕЛНИ МЕРКИ И АКТИВНОСТИ КОИ СЕ ПРЕЗЕМААТ ПРЕД СЕЗОНАТА НА ПОЖАРИ НА ОТВОРЕН ПРОСТОР

Пред почетокот на сезоната на пожари, неопходно е да се спроведат низа активности со цел да се минимизира ризикот од пожари и да се подготват службите за брза и ефикасна реакција во ЈУНП „Галичица“. Овие активности вклучуваат:

- ⇒ проценка на ризикот за идентификување на потенцијалните опасности од пожари на отворен простор пред почеток на сезоната;
- ⇒ подготовката на инфраструктурата пред почеток на сезоната на пожари на отворен простор;
- ⇒ проверка и подобрување на противпожарната опрема пред почетокот на сезоната на пожари на отворен простор;
- ⇒ спроведување на соодветни обуки пред почеток на сезоната за справување со ризиците од пожари на отворен простор;
- ⇒ подигнување на јавната свест и едукација пред почетокот на сезоната на пожарите на отворен простор;
- ⇒ подобрување на системот за рано предупредување и мониторинг на пожари на отворен простор пред почеток на сезоната;
- ⇒ воспоставување односно ажурирање на плановите за итна реакција и евакуација пред сезоната на пожари на отворен простор.

Проценката на ризикот за идентификување на потенцијалните опасности од пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“ пред почетокот на сезоната за справување со ризиците од пожари вклучува следниве клучни активности:

- ⇒ анализа на климатските услови;
- ⇒ идентификација на ризични области;
- ⇒ оценка на човечките активности;
- ⇒ оценка на инфраструктурата;
- ⇒ преглед на претходни инциденти.

Спроведувањето на овие активности ќе овозможи проценка на ризикот од пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“ и ќе постави основа за развој на ефективни стратегии за превенција и управување со пожари. Според процената на ризик од пожари на општината Охрид, поголеми пожари на отворен простор во рамките на ЈУНП „Галичица“ се појавуваат во поголем обем на секои 20-тина години во месеците Јули-Август на температури повисоки од 30-тина степени.

Пожарите на ЈУНП „Галичица“ од поголем обем се како резултат на веќе предизвикани пожари на отворен простор во Република Албанија кои преминале во Република Северна Македонија. Тие најпрво ја зафаќаат ниската вегетација (суви лисја, трева, грмушки и сл.) и поради варовничката структура на просторот истите

имаат и карактеристика на подземно пренесување што претставува посебен проблем за откривање, гаснење и контрола на пожарот. Во напредна фаза на пожарите се зафаќаат и површините кои се покриени со шума.

Пред почетокот на сезоната на пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“, подготовката на инфраструктурата е клучна за ефективно спречување и брзо реагирање на потенцијални пожари. Овие активности вклучуваат:

- ⇒ развивање и одржување на противпожарни појаси;
- ⇒ подобрување на патната инфраструктура;
- ⇒ инсталирање на системи за рано предупредување;
- ⇒ обезбедување на противпожарна опрема;
- ⇒ обучување на персоналот; и
- ⇒ јавна едукација.

Пред почетокот на сезоната на пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“, клучно е да се изврши детална проверка и подобрување на противпожарната опрема за да се обезбеди нејзина функционалност и подготвеност за брза реакција. Овие активности вклучуваат:

- ⇒ инспекција на противпожарна опрема;
- ⇒ сервисирање и поправка;
- ⇒ обновување на резервите;
- ⇒ обучување на персоналот;
- ⇒ документација и
- ⇒ евиденција.

Пред почетокот на сезоната на пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“, спроведувањето на соодветни обуки е клучно за ефективно управување со ризиците од пожари и за подготовка на персоналот за брза и ефикасна реакција. Овие обуки вклучуваат:

- ⇒ обуки за рано откривање на пожари;
- ⇒ обуки за гаснење на пожари;
- ⇒ обуки за прва помош;
- ⇒ обуки за координација и комуникација;
- ⇒ обуки за јавна едукација;
- ⇒ обучување на персоналот.
- ⇒ обучување на ренџерите и другите вработени за користење на новите технологии и системи за мониторинг;
- ⇒ обучување за интерпретација на податоците и
- ⇒ обучување за брзо донесување на одлуки.

Пред почетокот на сезоната на пожари се зајакнува Соработка со релевантни институции:

- ⇒ јакнење на соработката со Центарот за управување со кризи и други надлежни институции за координирање на активностите и размена на информации во реално време.
- ⇒ јакнење на соработката со општините Охрид и Ресен за ефикасно справување со евентуални пожари и јакнење на соработката со останатите клучни институции (владини и невладини) кои имаат улога во справувањето со пожарите и се врши размена на податоци за ресурсите и проверки на воспоставената комуникација, координација и соработка.

Поставувањето на противпожарна инфраструктура е битна подготвителна мерка за заштита од пожари, на отворен простор во ЈУНП „Галичица“. Овие активности вклучуваат:

- ⇒ поставување на резервоари со вода и хидранти на стратешки позиции во паркот;
- ⇒ изградба на противпожарни пристапни патеки, евакуациски коридори и противпожарни коридори;
- ⇒ поставување на набљудувачки кули за рано откривање на пожарите;
- ⇒ набавка на теренски противпожарни возила со капацитет за пристап до шумски предели;
- ⇒ опремување на пожарникарите и ренџерите со топлотно-заштитни униформи, кислородни маски и термални камери;
- ⇒ соработка со авионски и хеликоптерски единици за гаснење од воздух;
- ⇒ постојано подготвени мобилни екипи за брза интервенција;
- ⇒ зајакната соработка пред сезона на пожари со доброволни противпожарни групи од локалното население;
- ⇒ ангажирање и обука на членови од локалната заедница како доброволци, кои ќе можат да помогнат во превенцијата и гаснењето на пожари, како и во подигнувањето на свеста за ризиците од пожари.
- ⇒ зајакната соработка со други институции: вклучување на други релевантни институции, како што се: МВР, Црвениот крст и локалните власти, за обезбедување на поддршка и ресурси при справување со пожари.

Развивањето на оперативни планови за брза реакција е суштински дел од подготвеноста и одговорот на пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“. Овие активности вклучуваат:

- ⇒ изработка на оперативни планови: Создавање детални процедури за брзо и ефикасно справување со пожари, кои опфаќаат идентификација на ризични подрачја, процедури за пријавување и интервенција, како и воспоставување на комуникациски канали.
- ⇒ обезбедување на соодветна опрема и обука за персоналот: Набавка на неопходна опрема за гаснење пожари, како што се противпожарни возила, алатки и заштитна опрема, како и редовна обука на персоналот за користење на оваа опрема и примена на оперативните планови.

За да може почетниот напад на пожарот од страна на противпожарните тимови на ЈУНП „Галичица“, и негово успешно локализирање и гаснење во ЈУНП „Галичица“ се планираат, организираат и спроведуваат обуки за припадниците на противпожарните тимови и населението, но и обуки и вежби за координација со останатите клучни субјекти со свое место и улога при пожари на отворен простор во Националниот парк, и тоа:

- ⇒ спроведување на обуки за персоналот за рано откривање и справување со пожари, како и за користење на новата опрема и технологии;
- ⇒ специјализирана обука за тимовите за интервенција во техники и методи за гаснење пожари во планински и шумски предели, каде пристапот е ограничен и условите се предизвикувачки;
- ⇒ ангажирање и обука на членови од локалната заедница како доброволци, кои ќе можат да помогнат во превенцијата и гаснењето на пожари, како и во подигнувањето на свеста за ризиците од пожари;
- ⇒ обезбедување на соодветна опрема и обука за персоналот: како што се противпожарни возила, алатки и заштитна опрема и редовна обука на персоналот за користење на опремата и примена на оперативните планови;
- ⇒ организирање на практични симулации за справување со пожари: Спроведување на симулации и вежби за локалното население и посетителите, кои ќе им помогнат да се подготват за можни ситуации со пожар и да научат како правилно да реагираат;
- ⇒ заеднички обука и вежби што подразбира организирање на заеднички обуки и симулации за персоналот на сите институции, со цел усогласување на процедурите и подобрување на координацијата и вклучување на локалната заедница во едукативни активности за подигнување на свеста за ризиците од пожари и начини на превенција;

Практичните противпожарни вежби се клучен елемент во подготовката за ефикасно справување со пожари на отворен простор, особено во заштитени подрачја како ЈУНП „Галичица“.

Практичните противпожарни вежби имаат за цел да ги обучат учесниците за брза и координирана реакција при појава на пожар, како и за правилно користење на противпожарната опрема. Во рамките на оваа иницијатива, се спроведуваат следните активности:

Според публикацијата „Ресурси и мерки за заштита и спасување“, обуката за сезонските пожарникари во текот на годината изнесува 55 наставни часа, а покрај оваа обука, се предвидени и противпожарни вежби од 30 часа во текот на сезоната.¹⁵

---

¹⁵ [\(PDF\) Ресурси и мерки за заштита и спасување](#)

8. РАНО ОТКРИВАЊЕ, ДОЈАВА И ПРВИЧЕН ОДГОВОР

Ефикасното рано откривање, брзата дојава и навремената интервенција се клучни фактори за спречување на ширењето на пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“. Овие мерки овозможуваат минимизирање на штетите врз природата, фауната и посетителите, како и зачувување на биодиверзитетот на паркот.

За успешно рано откривање на пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“, неопходна е комбинација на технолошки решенија и човечки надзор.

Ова вклучува поставување на мрежа од сензори и камери за детекција на чад и пламен, како и редовни патроли и набљудувања од страна на обучен персонал.

Системи за рано предупредување: Поставување на автоматизирани сензори и термални камери на стратешки локации за детекција на чад, топлина или пламен. Овие системи овозможуваат континуиран мониторинг и брзо известување при појава на пожар.

Сателитски мониторинг: Системи како Интегрираниот систем за рано предупредување МКФФИС и Европскиот информативен систем за пожари ЕФФИС овозможуваат следење на земјината површина во реално време, што помага во рано откривање на пожари и проценка на нивниот обем

Дронови со инфрацрвена камера: Користење на беспилотни летала опремени со термални камери за надзор на тешко достапни подрачја. Дроновите можат брзо да покријат големи површини и да обезбедат реално-временски информации за состојбата на теренот.

Под човечки надзор се подразбира:

Патролни тимови: Организирање на редовни патроли од страна на обучен персонал за визуелна инспекција и детекција на потенцијални пожари. Овие тимови можат да реагираат брзо и да преземат иницијални мерки за гаснење или да алармираат надлежни служби.

Набљудувачки кули: Изградба на набљудувачки кули на високи точки во паркот, од каде што набљудувачите можат да следат големи површини и да пријават рани знаци на пожар.

Метеоролошки анализи: Следењето на временските услови, како што се температурата, влажноста и брзината на ветрот, помага во предвидување на периоди со зголемен ризик од пожари и преземање на превентивни мерки.

Комбинирањето на овие методи овозможува брзо откривање и реакција при појава на пожари, што е клучно за заштита на екосистемот на ЈУНП „Галичица“.

Навремената дојава на пожари е клучна за брза интервенција и минимизирање на последиците во ЈУНП „Галичица“. Ефикасниот систем за алармирање и комуникација може да вклучува:

Локален систем за дојава (SOS број за пожари): Воспоставување на специјална телефонска линија за пријавување на пожари од страна на граѓаните и посетителите на паркот. Во моментот оваа улога се извршува преку Европскиот број за итни повици 112¹⁶.

Автоматски аларми од термални сензори и камери: Инсталирање на уреди кои детектираат покачени температури и чад, со директна врска до противпожарните служби за моментално известување.

Мобилни апликации и СМС известувања: Развој на апликации и системи за автоматско известување на локалните жители, туристи и вработените во паркот при појава на пожар или зголемен ризик.

Комуникација со Центарот за управување со кризи и противпожарните единици: Обезбедување на брза и ефикасна координација меѓу различните служби за активирање на тимови за гаснење на пожари.

Јавни звучни аларми и светлосни сигнали: Поставување на алармни системи во туристичките зони и на клучните влезови на паркот за навремено предупредување на посетителите и персоналот.

Имплементацијата на ваков интегриран систем за дојава и комуникација значително го подобрува времето на реакција и ја зголемува ефикасноста во справувањето со пожари на отворен простор.

Првичниот одговор и итната реакција при пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“ се од клучно значење за спречување на нивното ширење и минимизирање на штетите. Брзата и координирана акција овозможува ефикасно справување со пожарите и заштита на природните ресурси и посетителите на паркот. Првичниот одговор го извршуваат опремените и обучени противпожарни тимови на ЈУНП „Галичица“ со поддршка од доброволните противпожарни тимови кои се наоѓаат на теренот. По пристигнувањето на професионалните пожарникари од Охрид или Ресен тие ја преземаат командата и координацијата за одговор на пожарот.

Првичниот одговор по откривање на пожар на отворен простор во ЈУНП „Галичица“ е од клучно значење за брзо и ефикасно справување со ситуацијата. Следните чекори се препорачуваат:

Локација и проценка: Противпожарните тимови и ренџерите ја одредуваат точната локација и големината на пожарот, како и потенцијалните насоки на неговото ширење.

---

¹⁶ [112 за ИТНИ СЛУЧАИ - Центар за управување со кризи](#)

Алармирање на службите: Веднаш преку бројот за итни повици 112 се контактираат центарот за управување со кризи противпожарната единица, полицијата и локалните власти за координација на активностите.

Мобилизација на противпожарните екипи: Се распоредуваат пожарници, ренџери и доброволци со соодветна опрема за гаснење на пожарот.

Гаснење на пожарот со првични средства: Се користат вода, песок, пенило и специјализирана опрема за брзо сузбивање на огнот.

Контрола на ширењето на огнот: Се искористуваат природни бариери како реки, патишта и голи карпести терени, како и создавање на противпожарни појаси за запирање на огнот.

Безбедност и евакуација: Доколку има туристи или локални жители во близина, се организира безбедна евакуација и се обезбедува нивната сигурност.

Овие чекори се клучни за брзо и ефективно справување со пожарите на отворен простор во ЈУНП „Галичица“.

Првичното гаснење на пожарите на отворен простор во Националниот парк ЈУНП „Галичица“ бара брза и ефикасна реакција. Следните методи кои се препорачуваат се следните:

Рачно гаснење со противпожарни апарати и вода: За мали и локализирани пожари, се користат рачни противпожарни апарати и вода за брзо сузбивање на огнот.

Користење на специјализирани противпожарни возила: Опремени со пумпи и резервоари за вода, овие возила овозможуваат брзо и ефикасно гаснење на пожарите.

Гаснење со хеликоптери и авиони (авио-гаснење): Доколку пожарот е во непристапни предели, се користат хеликоптери и авиони за прскање на вода или пенило, што овозможува брзо гаснење на огнот.

Контролирано палење (противпожарни линии): Оваа тактика вклучува создавање на контролирани огнови за запирање на ширењето на пожарот, што е особено корисно во големи и непристапни подрачја.

Примената на овие методи треба да биде во согласност со стандардите и протоколите за безбедност, како и со специфичните услови на теренот во Националниот парк ЈУНП „Галичица“.

Ефикасната реакција на пожари на отворен простор во Националниот парк ЈУНП „Галичица“ бара координирана соработка помеѓу различни актери. Клучните учесници во првичниот одговор се:

Ренџерска служба на ЈУНП „Галичица“: Првично реагираат на терен, извршуваат дојава и започнуваат со иницијално интервенирање.

Противпожарни единици: Професионални пожарникари кои водат во гаснењето на пожарот, обезбедувајќи стручност и опрема.

Дирекцијата за заштита и спасување се вклучува со противпожарните тимови за брз одговор.

Центар за управување со кризи (ЦУК): организира ресурси и координира активности на сите вклучени служби, обезбедувајќи ефективна реакција.

Локална самоуправа и полиција: Обезбедуваат сообраќајна сигурност, евакуација на населението и поддршка во логистиката.

Доброволци и локално население: Можат да помогнат во првичните чекори на гаснење и да обезбедат дополнителна поддршка.

Овие актери соработуваат преку утврдени протоколи и планови за управување со кризи, како што е Планот за управување со ЈУНП „Галичица“ за периодот 2021–2030 година¹⁷.

Координираната соработка меѓу овие актери е клучна за брзо и ефективно справување со пожарите на отворен простор во ЈУНП „Галичица“.

Во услови на прогласена кризна состојба заради пожари од поголеми размери односно пожари на отворен простор, се применуваат Стандардни оперативни процедури за комуникација, координација и соработка помеѓу субјектите од системот за управување со кризи во прогласена кризна состојба - Трето дополнето издание – донесени од Владата¹⁸

8.1. Организација за ангажирање на расположливите сили и средства во услови на појава на шумски пожар

8.1.1. Постапка на ангажирање на расположливите сили

За време на работно време при појава на пожар се ангажираат сите работоспособни лица за гаснење на пожар. По завршивањето на работното време, неработните денови, празници, се ангажираат мобилните групи како и сите вработени, а известувањето и контактите се вршат преку лицата дадени во списокот на дежурства по денови.

---

¹⁷ [План за управување со Национален Парк Галичица за периодот 2021-2030 | Министерство за животна средина и просторно планирање](#)

¹⁸ <https://eprints.ugd.edu.mk/21882/1/Standard%20Operating%20Procedures%20B5%20mkd.pdf>

8.1.2. Постапка за спојување на силите и средствата за гаснење на пожар

По добивање на информацијата на лице место излегува ЕБИ. Ја согледува состојбата и ако пожарот е во иницијална фаза презема постапки за негово гаснење. За состојбата единицата го информира раководителот на гаснење кој го проценува обемот на опожарена површина. Ако има потреба ги мобилизира сите вработени во паркот. Ако не се успее со тие сили раководителот стапува во контакт со градоначалникот за помош од ППЕ, а понатаму следат постапките предвидени со “Постапките при појава на пожар“ пропишани од владата на РМ.

8.1.3. Организација на превоз до местото на пожарот

Паркот располага со 9 теренски возила со кои можат да се пренесат 35 лица како и опремата за гаснење на пожар. Ако има потреба се ангажираат и лица од месното население кои имаат возила (камиони, трактори, џипови и др.) При проширување на пожарот од поголем размер се користат GIS податоците.

8.1.4. Мерки за безбедност на гасначите и постапка со повредените

Во дирекцијата на ЈУНП „Галичица“, како и во инфо центарот во Стење има ХТЗ опрема и тоа: нараквици, работнички одеа, чизми, шлемови и прибор за прва помош. При појава на повреда, на повредениот му се укажува прва помош, а ако се работи за посериозна повреда повредениот се транспортира до најблиската амбуланта.

8.1.5. Постапка со доказниот материјал за причинителот и начин на на негово обезбедување и известување на надлежниот орган

Со излегување на мобилните екипи на местото на појавениот пожар за истиот се земаат следните податоци:

- ⇒ Кога е појавен пожарот
- ⇒ Кој го има пријавено
- ⇒ Кога пријавил
- ⇒ Кое лице е затекнато на лице место
- ⇒ Од каде е почнат пожарот
- ⇒ Причина за појава и др.

За сите овие податоци се информираат инспекторот по пожари, шумарскиот инспектор и МВР, кои ја превземаат понатамошната постапка.

8.1.6. Обезбедување на храна, вода за пиење и гаснење и погонско гориво

За обезбедување на храна, вода за пиење и гаснење и погонско гориво, во ЈУНП „Галичица“ задолжен е членот на штабот Мирче Огненоски, а храната ќе се набавува од најблиската продавница од појавениот пожар.

8.1.7. Поправка и сервисирање на ангажираните технички средства, алат и друга опрема на лице место

За обавување на оваа работа ќе бидат ангажирани лица кои се стручни за тоа.

8.1.8. Дежурство и контрола на опожарената површина

Се организира најмалку 24 часа по локализирањето на пожарот, а дежурството ќе го обезбедуваат лица кои се чувари на паркот и граѓански лица од месното население.

8.2. Барање и ангажирање дополнителни сили и средства за гасење на шумски пожар

8.2.1. Опис на постапката

Во случај на појава на шумски пожар прво се активира единицата за брза интервенција. Доколку се процени дека пожарот не може да се изгасне со овие расположливи сили, тогаш се активира локалното оперативно тело и се ангажираат сите расположливи сили на Претпријатието.

Во гасење на пожарот се активираат и други сили согласно важечките прописи. Доколку се процени дека веќе ангажираните сили за гасење на пожарот не се доволни, тогаш локалното оперативно тело преку регионалното координативно тело ангажира регионални сили во тој регион.

Доколку пожарот не може да се изгасне со регионални сили, тогаш регионалното координативно тело го известува Владиното координативно оперативно тело за следење на состојбите со пожарите на отворен простор, кое ангажира дополнителни сили од соседните региони.

Доколку и покрај ангажирањето на дополнителните регионални сили не вроди плод, тогаш ова тело презема мерки и активности за ангажирање на потребни сили.

8.2.2. Преглед на органи и тело до кои се доставува барање за ангажирање на дополнителни сили и средства за гасење на пожар на отворен простор

Во регионот во општината постои локално оперативно тело кои го сочинуваат претставници на споменатите структури од регионалните тела и тоа

- ⇒ Шумарски инспектор -----Трајкоски Стојан 070 403 319
- ⇒ Инспектор за заштита од пожари при ДЗС ---Тодороски Сашо 075 457 526
- ⇒ Раководител на ПП единица-----Борко Јанкулоски 078 308 154
- ⇒ Началник на МВР-----Жарко Лазороски
- ⇒ Градоначалник на Општина Охрид-----Кирил Пецаков

9. ПОЧЕТЕН НАПАД НА ПОЖАР, ЛОКАЛИЗИРАЊЕ И ГАСНЕЊЕ НА ПОЖАРИ НА ОТВОРЕН ПРОСТОР

Почетниот напад на пожар на отворен простор претставува првата интервенција со цел брзо сузбивање на огнот пред да се прошири и да предизвика поголема штета. Овој процес е критичен за намалување на интензитетот и брзината на ширење на пожарот.

Чекорите за почетен напад за справување со пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“ се дефинираат како систематски и координирани активности за брза интервенција при појавата на пожар, со цел да се минимизира ширењето и да се заштитат критичните области. Основните чекори се:

Проценка на ситуацијата: Овој чекор вклучува брза проценка на пожарот, со утврдување на неговата локација, големина, правец на ширење и интензитет. Со оваа анализа се утврдуваат ризиците и приоритетите за интервенција. Оваа првична проценка за ЈУНП „Галичица“ ја прави раководителот на ренџерскиот тим кој прв пристигнал пожарот.

Активирање на противпожарните тимови: По проценката, се активираат специјализираните тимови, вклучувајќи пожарникари, ренџери и доброволци. Брзото распоредување на ресурсите е клучно за ефективно делување на почетниот напад.

Примена на најсоодветен метод за гаснење: Изборот на методот зависи од карактеристиките на пожарот – дали е површински, подземен или крошнен – како и од теренот и условите. Овој чекор осигурува дека се користат технологии и техники кои најдобро одговараат на ситуацијата. Методот кој се применува го определува раководителот на ренџерскиот тим до пристигнувањето на пожарникарите и пожарникарот со највисок чин потоа го презема управувањето со пожарот.

Фокус на првата линија на гаснење: Приоритетот е да се запира ширењето на огнот во почетните фази, така што првата линија на гаснење се формира со цел да се содржи пожарот пред да се развие на поголема скала.

Заштита на критични области: Во рамките на интервенцијата, се преземаат мерки за заштита на населени места, туристички објекти и други природни ресурси кои се посебно ризични. Овој чекор обезбедува дека дури и во случај на продолжен пожар, најважните вредности се штитат.

Во рамките на оперативните мерки за справување со пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“, стратегиите за напад се поделуваат на два клучни типа:

- ⇒ директен пристап на пожар на отворен простор и
- ⇒ индиректен пристап на пожар на отворен простор.

Директниот пристап се применува кога пожарот е локализиран, има релативно мала интензивност и е прифатлив за директна интервенција. Чекорите вклучуваат:

- ⇒ гаснење со вода, пена, песок или други противпожарни средства: Овде се користат различни средства за гаснење за да се намали температурата на огнот и да се спречи продолжување на запалувањето;
- ⇒ рачно расчистување на запалив материјал околу огнот: Примената на рачни техники за расчистување на близината од пожарот помага да се отстрани горивото, со што се ограничена неговото ширење;
- ⇒ користење на противпожарни возила (ако има пристап): Доколку теренските услови дозволуваат пристап, се вклучуваат специјализирани возила за брза интервенција, за директно фрлање на вода или ретарданти.

Индириектниот пристап се применува кога пожарот е повеќе распростран или кога пристапот до огнот е тешок. Стратегијата вклучува стручна помош од страна на шумарските инженери и инженерите за животна средина, како и приклучување на противпожарните тимови на ЈУНП „Галичица“ на професионалните пожарникари за следните активности:

- ⇒ создавање на контролни линии: Формирање на физички или природни бариери (на пример, расчистување на вегетација или формирање на заштитни линии) за да се спречи ширењето на пожарот во други делови на паркот;
- ⇒ контролирано палење за намалување на горивото: Во одредени случаи, се користи техники на контролирано палење за да се изгори дел од вегетацијата пред пожарот да го стигне до критични области, со што се намалува достапноста на гориво за огнот;
- ⇒ гаснење со воздушна поддршка: Користење на хеликоптери и авиони кои фрлаат вода или хемиски ретарданти за да обезбедат дополнителна поддршка при гаснењето на пожарот, особено во зони каде теренот е непристапен или опасен за надземна интервенција.

Локализирањето на пожарот на отворен простор во ЈУНП „Галичица“ се однесува на оперативната мерка која има за цел да го спречи пожарот да се прошири надвор од дефиниран периметар, така што огнот се задржува во конкретно ограничена област. Ова се постигнува преку стратегии за локализирање.

Стратегиите за локализирање на пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“ се дизајнирани да го ограничат ширењето на пожарот и да го содржат во одредена област. Овие стратегии вклучуваат:

Опкружување со противпожарни појаси: создавање на физички расчистени зони одредени појаси во околината на пожарот, каде што е отстранета вегетацијата, што спречува премин на огнот од една зона во друга.

Употреба на тежок механизирани алат: применување на булдожери, моторни пили и друга специјализирана опрема за брзо и ефикасно сечење и расчистување на горлив материјал, со што се формираат јасни бариери за огнот.

Создавање на природни бариери: искористување на природни елементи – како реки, патишта, карпести и отворени терени – кои природно го ограничуваат ширењето на огнот и служат како дополнителна заштита.

Координација меѓу копнени и воздушни сили: Синхронизирана интервенција на наземните тимови за гаснење и воздушните единици (хеликоптери, авиони) за директно фрлање на вода или хемиски ретарданти, обезбедувајќи комплементарна поддршка.

Континуирано следење со дрoнови и камери: Воспоставување на систем за мониторинг со дрoнови и стационарни камери кој овозможува реално време следење на динамиката на пожарот, што помага за брзо прифаќање на одлуки и дополнителни мерки при потреба.

Овие стратегии се интегрирани во долгорочните оперативни планови за управување со пожари во ЈУНП „Галичица“, со цел да се зачува природната средина и да се минимизираат штетите по критичните области.

Гаснењето на пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“ е комплексен процес кој бара координација на различни методи и ресурси, прилагодени на специфичните услови на теренот. Во последните години, паркот се соочи со неколку значајни пожари, што ја истакна потребата од ефикасни стратегии за справување со вакви ситуации.

Фази на гаснење на пожарот на отворен простор во ЈУНП „Галичица“ се структурирани во неколку клучни чекори, секој со специфична цел за спречување на ширењето и повторното појава на огнот. Овие фази вклучуваат:

Завршно гаснење: Целта е целосно да се изгаснат сите активни жаришта. Во оваа фаза, тимовите се фокусираат на детално работење на огништето, обезбедувајќи дека нема остаточен горлив материјал кој може да предизвика повторно запалување.

Контролирање на подземните пожари: Покрај видливото огниште, пожарот може да се разгорне и под земја, во корењата и во скриениот материјал. Во оваа фаза се применуваат мерки за локално гаснење и третман на подземните пожари, за да се осигура дека не остануваат „мртви“ точки кои би можеле да се повторно воспламениат.

Намалување на температурата на теренот: За да се спречи повторно запалување, се преземаат мерки за охладување на огништето и околниот терен. Ова се постигнува со прскање со вода и, во некои случаи, со создавање на заштитни слоеви од земја, кои помагаат да се намали термалната енергија во зони каде пожарот беше активен.

Следење на локацијата по гаснење: По завршување на оперативната интервенција, се воспоставува континуиран систем за мониторинг – преку редовно патролирање и термално скенирање – со цел да се открие дали има повторно појавување на огнот или “слаби точки” каде огнот може да се вратува.

Овие фази се дел од интегрираната стратегија за управување со пожари во ЈУНП „Галичица“, која обезбедува оперативна контрола, спречување на ширењето и заштита на природните и критичните области во паркот.

Методите за гаснење на пожарот на отворен простор во ЈУНП „Галичица“ се базираат на различни техники, според големината, интензитетот и теренските услови. Овие методи вклучуваат:

Класично гаснење со вода и пенило: За мали и средни пожари, оваа техника користи вода и пенило за да се намали достапноста на кислород. Пената формира мембрана која го спречува продолжувањето на запалувањето, обезбедувајќи брза контрола на пожарот.

Земјено гаснење: Во непристапни или тесни теренски услови, се користи метод на земјено гаснење. Ова вклучува копање ровови и фрлање песок или земја директно врз огнот. Со ова се создаваат физички бариери кои го ограничаваат ширењето на пожарот преку задушување на горливиот материјал.

Авијација (хеликоптери и авиони): За повеќе ширумни или тешко пристапни пожари, се вклучуваат воздушни единици – хеликоптери и авиони – кои фрлаат вода и хемиски ретарданти од воздух. Оваа метода обезбедува брза реакција и се користи како дополнителна поддршка на наземните тимови.

Изолација и контролиран пожар: Овој метод вклучува создавање на контролни линии преку планирано палење на одредени подрачја. Намалувањето на горивото пред огнот да пристигне до критични области помага да се спречи неговото понатамошно ширење, обезбедувајќи дека пожарот ќе остане локализиран.

Гаснењето на пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“ се соочува со неколку значајни **предизвици**:

Теренски услови: Планинскиот релјеф и густата вегетација го отежнуваат пристапот до пожарите, што ја комплицира интервенцијата на терен. Оваа непристапност бара дополнителни ресурси и време за ефикасно гаснење.

Временски услови: Сувите и ветровити периоди го зголемуваат ризикот од брзо ширење на пожарите. Високите температури и ниската влажност создаваат идеални услови за појава и распространување на огнот.

Ограничени ресурси: Потребата од дополнителна опрема и персонал е очигледна при справувањето со големи пожари. Во некои случаи, како што е пожарот на ЈУНП „Галичица“, беа ангажирани околу 120 лица и неколку авиони за гаснење, што укажува на значителни логистички предизвици.

Овие фактори ја нагласуваат потребата од интегриран пристап и соработка меѓу различни институции, подобрена подготовка, опрема и координација меѓу релевантните институции за ефикасно справување со пожарите на отворен простор во ЈУНП „Галичица“.

10. Расположливи ресурси (човечки и материјални) на „ЈУНП „Галичица“ (вкупен број на вработени со образовна квалификациона структура, внатрешна организација (одделенија, служби и работни единици), преглед на вработените кои можат да се ангажираат, преглед на технички средства, алатки и друга опрема за гаснење на пожар на отворен простор

Според правилникот за внатрешна организација на јавна установа ЈУНП „Галичица“ е основана установата е основана заради вршење на основната дејност, управување и заштита на природата, биолошката и пределската разновидност и природното наследство во рамки на утврдените граници на ЈУНП „Галичица“.

Нејзината Организационата структура е поставена сообразно со природата на дејноста заради која е основана и која ја врши, а со цел да се оствари ефикасно раководење и организирање на работењето и остварување на јавниот интерес на управувањето.

За таа цел установата има формирани четири одделенија:

- ⇒ прво одделение за правни, економски и општи работи;
- ⇒ второ одделение за заштита на природата;
- ⇒ трето одделение за одржливо користење на природните ресурси; и
- ⇒ четврто одделение за алтернативни активности и еколошка едукација, со вкупно 36 извршители.

Директорот на установата го организира и раководи процесот на работа и во функција на тоа самостојно донесува одлуки во рамки на своите надлежности, ги извршува одлуките на Управниот одбор, ги избира и разрешува раководителите на одделенија, распоредува работници, врши и други работи утврдени со закон, колективен договор и статутот на установата.

Од аспект на пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“, во одделението за заштита на природата покрај другите работи предвидено е дека се води грижа и за чување на паркот од пожари.

Согласно Законот за заштита на природата, во членот 111, или колективен договор за помошно - техничките лица во областа за заштита на природата во систематизацијата на работните места за општите услови за нивото А1, А2, А3, А4, А5 и А6 за Група IV - подгрупа 1 и А1 – за Група IV – подгрупа 2, утврдените работни места предвидуваат оспособеност и за заштита од пожари и други природни катастрофи .

Вкупен број на вработени со податоци за образовна, квалификациона и
полова структура

Ред. бр.	Име и презиме	Работно место	Школска спрема	Телефон
1	Фросе Ѓоргиевска	В.Д. Директор	ВСС	071 811 828
2	Андон Бојаџи	Раководител на одделение за заштита на природата	ВСС	075 282 200
3	Наумче Новески	Раководител на одделение за одржливо користење на природни ресурси	ВСС	075 282 201
4	Огнен Достиноски	Раководител на одделение за алтернативни активности и еколошка едукација	ВСС	075 282 206
5	Сања Рилкоска	Раководител на одделение за правни, економски и општи работи	ВСС	070 354 525
6	Дејан Димиџиески	Соработник за одржливо користење на природните ресурси	ВСС	075 282 207
7	Ѓуро Јовчески	Соработник, одговорен на чувари во заштитено подрачје	ВСС	075 282 210
8	Лазе Ужаноски	Шумарски техничар	ССС	075 282 204
9	Јовче Ристески	Чувар на паркот	ССС	075 398 910
10	Свилен Илијески	Одржувач на инфраструктура	ССС	075 433 166
11	Мирче Огненоски	Технички секретар - архивар	ССС	075 481 873
12	Лепа Мургоска	Самостоен референт - благајник	ССС	075 398 913
13	Нена Грујоска	Хигиеничар	ССС	075 669 938
14	Тоше Сотироски	Шумарски техничар	ССС	071 247 746

Во ЈУНП „Галичица“ постојат систематизирани места со конкретни задолженија за заштита од пожари се прикажани во Прилог бр 1.

Според процена на загрозеност од пожари на општина Охрид, ЈУНП „Галичица“ располага со следните материјално технички средства:

- ⇒ 20 грбни прскалки;
- ⇒ 5 моторни пили;
- ⇒ 8 лопати;
- ⇒ 13 противпожарни метли;
- ⇒ 7 гребла;
- ⇒ 4 секири;
- ⇒ 2 копачи; и
- ⇒ 1 мешина за вода.

ЈУНП „Галичица“ не располага со противпожарни теренски возила и цистерни што го отежнува првичниот одговор на противпожарните тимови.

Од извршените анализи за појавата на пожарите во Националниот парк и човечките и материјално-техничките ресурси на ЈУНП „Галичица“ во справувањето со нив може да се заклучи следното дека:

Поради недоволната опременост на ЈУНП „Галичица“ со МТС за првичен одговор за своите тимови, потребно е доопремување со опрема и средства кои ќе и овозможат поефикасен првичен одговор и поуспешно справување со пожарите на отворен простор. За интервенција при пожари на отворен простор на поголема н.м.в. потребна е набавка на теренски моторни возила за превоз или на специјални теренски ПП возила.

10.1. Преглед на сопствените единици за гаснење на шумски пожар

10.1.1. Штаб

Со штабот раководи Диреткорот на ЈУНПГ „Галичица“ Фросе Ѓоргиевска. Штабот го сочинуваат: Ѓуро Јовчески - одговорен за заштита од пожари и раководител на гаснењето, Наумче Новески – раководител на одделението за одржливо користење на природните богатства, Андон Бојаџи раководител на одделението за заштита, Огнен Достиноски - раководител на туристичко рекреативна зона и Дејан Димиџијески соработник во одделението за заштита. Штабот е лоциран во дирекцијата на ЈУНП „Галичица“ на улица Велестовски пат б.б. обезбеден со телефон 046/ 261-473 топографски карти и други технички помагала, како и список на вработени лица со контакт телефон.

10.1.2. Задачи на штабот

Според дадената информација за појавен шумски пожар, ја утврдува локацијата и големината на пожарот, планира и обезбедува потребни сили, опрема и средства за гаснење, ја следи состојбата на пожарот, ако има потреба обезбедува додатни сили и средства за гасење, храна, вода, заштитни средства, медицинска заштита и др. Ги информира надлежните субјекти во Општината за состојбата на пожарот и за тековните активности.

10.1.3. Раководител на гаснењето (Ѓуро Јовчески)

Локацијата на раководителот на гаснењето, треба да се наоѓа од каде што визуелно ќе може да се набљудува фронталната линија на пожарот, или пак поголем нејзин дел и опремен со неопходната опрема: мобилен телефон, двоглед, топографски карти, теренско возило и др. Задачата на раководителот на гаснењето е следната:

- ⇒ По непосредното извидување на пожарот како и информациите за истиот, врши проценка на потребните сили, опрема и средства за гаснење, го определува бројот на секторите за гаснење, тактиката на гаснење и го следи текот на гаснење.
- ⇒ Е во постојана врска со штабот каде известува за состојбата на пожарот и упатува побарување во врска со гаснењето.
- ⇒ По локализирањето на пожарот организира мобилна служба за дежурство до целосно изгаснување на пожарот, а презема и други средства за изгаснување
- ⇒ Во зависност од местото на појавување на пожарот на раководителот на гаснење ќе му бидат на располагање раководителите на сектори и тоа:

10.1.4. Галичица 1

Раководител на единица – Андон Бојаци,

10.1.5. Галичица 2

Раководител на единица – Дејан Димиџијевски

10.1.6. Раководители на сектори (шефови на единици)

Раководителите на сектори го определуваат раководителот на гаснење. Местото на делување на раководителите на сектори е делот од фронталната линија

на пожарот која е определена како нивен посебен сектор на гаснење. Задачата на раководителите е следната:

- ⇒ Непосредно раководат со извршување на оперативно - тактичките задачи на нивните сектори, вршат распоред на гасначите по сектори и ги определуваат нивните задачи.
- ⇒ Редовно го известуваат раководителот на гаснење за состојбата на пожарот, до кого и упатуваат побарувања во врска со гаснењето.
- ⇒ На располагање на раководителите на сектори се ставаат сите вработени во ЈУНП „Галичица“ кои се веќе стручно и психофизичко способни за гаснење на шумски пожар, како и дополнителни сили од месните населенија.
- ⇒ Раководителите се опремени со мобилни телефони и други помагала.

Најкасно еден ден од настанатиот пожар од страна на стручни служби се врши стручен теренски увид на опожарената површина и тоа: големината, видот, почетокот и крајот, локалитетот и проценката за направената штета и во вид на записник се доставува до надлежните органи

10.1.7. Единица „А“ за почетно гаснење или единица за брза интервенција

Ред.Бр.	Име и презиме	Телефон
1	Ѓуро Јовчески	075 282 210
2	Тоше Сотирски	071 247 746
3	Свилен Илијески	075 433 166
4	Јовче Ристески	075 398 910

10.1.8. Единица „А“ за продолжено гасење

(Список на сите психофизичко способни лица вработени во ЈУНП „Галичица“)

10.1.9. Единица за брза интервенција

Ред.Бр.	Име и презиме	Телефон
1	Ѓуро Јовчески	075 282 210
2	Тоше Сотирски	071 247 746
3	Свилен Илијески	075 433 166
4	Јовче Ристески	075 398 910

Единицата за брза интервенција излегува прва после примањето на дојавата. Врши проценка на обемот на пожарот и ако е во можност со расположливите сили го гасне пожарот. Ако е од поголем обем го известува раководителот на гасење кој врши проценка и ги планира понатамошните постапки.

Контролата за заштита од пожар на територијата на паркот се вршат во согласност со редовните работни задачи во периодот за работно време. Попладнето двајца вработени од паркот со мотоцикли вршат обиколка на целата територија, едниот од охридска страна другиот од преспанска страна.

Но при високи температури и прогласување на вонредни состојби (кога степенот на опасност од појава на пожари како и степенот на мобилност се највисоки) се воведуваат вонредни дежурства, се зголемува бројот на вработени на теренот, се поставуваат набљудувачи на двете кули во паркот (Стењско Блато и Коритски Рид).

10.1.10. Инфо центар „Стење“

На овој пункт во работните денови вработените се достапни на телефонот 047/ 484-195 до 16 и 30 часот, по работно време на:

1. Ужановски Лазо   дом.тел.   047/484-888 / 075 282 204
2. Димицијески Дејан   дом.тел.   047/453-966 / 075 282 207

Заради тоа што вработените од Галичица1 го покриваат целиот терен при дежурствата, вработените во пунктот во Стење излегуваат на теренска контрола само во вонредни состојби.

10.1.11. Упатство за работа на дежурното лице во случај да добијат дојава на настанат шумски пожар

При дојава за настанат шумски пожар, го известува раководителот на гасење на пожарот. Раководителот ги ангажира членовите на ЕБИ и го известува директорот на ЈУНП „Галичица“. Раководителот на гасење на пожарот прави проценка за обемот на зафатената површина и постапува во согласност со документот на владата на РМ „Постапки при појава на пожар“. Задолжениот, со опремата Ѓуро Јовчески, води сметка и ја запишува противпожарната опрема која се подига од магацинот и во каква состојба се враќа.

10.1.12. Преглед на подружници на ЈП „Македонски шуми“ кои се во регионот

- ⇒ ПШС Галичица - Охрид - Директор 046 254 640
- ⇒ ПШС Преспа дрво - Ресен - Директор

10.1.13. Преглед на мерки што се превземаат за заштита на шумите од пожари на отворен простор

Заштитата на шумите од шумски пожар може да се спроведува со различни мерки од кои едни имаат за цел да го спречат настанокот или ширењето на пожарот, а другите да го изгаснат побргу.

Спрема времето и начинот на нивна примена , мерките се делат на:

- ⇒ Превентивни
- ⇒ Пресупревни
- ⇒ Супресупресивни

10.1.13.1. Превентивни

Под превентивни мерки се подразбираат оние мерки кои се превземаат со цел да не дојде до појава на шумски пожар. Со оглед на карактерот и начинот на спроведување на превентивните мерки тие се систематизираат во:

- ⇒ законски мерки
- ⇒ воспитни мерки
- ⇒ информативно- пропаганди мерки

1.Законски мерки - според начинот на донесување како и според надзорот на нивното спроведување овие мерки во целост се во домен на републичките органи.

2.Воспитни мерки - основна цел на овие превентивни мерки е со нив да се зголеми љубовта на човекот кон шумата, односно луѓето да ги научат и разберат сите корисни функции на шумата. Овие мерки треба да се спроведуваат со сите категории на возраст на населението. Со најмладите преку системот на школување, а останатите категории со помош на печатени и електронски медиуми.

3.Информативно-пропагандни мерки - овие мерки во главно ги превземаат претпријатијата кои се грижат за шумите и имаат за цел да ги предупредат оние луѓе кои на директен или индиректен на чин доаѓаат во допир со шумата. Тука спаѓаат:

- ⇒ Поставување знаци за забрана на палење оган во шума
- ⇒ поставување рампи на патиштата кои водат во шуми кои не се наменети за рекреација
- ⇒ присуство на шумски чувари во деловите од шумата каде бројот на посетители во периодот на зголемена опасност од појава на пожар е голем
- ⇒ соработка со Против пожарна служба

- ⇒ забрана за движење низ боровите култури во периодот со зголемена опасност од појава на шумски пожари

За 2025 година се планира да се направат гостувања на локалните телевизии на оваа тема. Првото пред празникот 1-ви Мај од причина што тоа е првиот бран на гости кои го посетуваат Охрид, а со самото тоа и паркот. Второто гостување ќе биде пред првиот бран на високите температури карактеристични за Јули и Август, а третото гостување пред закаснетото лето во месец септември.

Од 1-ви Мај до крајот на летната сезона ќе оди соопштение за начин на однесување во природа и предупредување за можните причини за појава на пожар.

Ќе се печатат 5 000 флаери со исти дизајн како таблите кои се поставени во територијата на паркот за предупредување од опасност за појава на пожар. Истите ќе се делат првично во школите, па на сите најпосетени места во градот од туристи и месното население, како и во хотелите кои се границите на паркот, а и надвор од границите.

Ќе се одржат средби со претседателите на месните заедници од сите села кои се во територијата на паркот.

Одржување на редовни прес конференции секој месец во летниот период за запознавање на населението и туристите за состојбата во паркот во однос на можноста за појава на пожар.

10.1.13.2. Пресупресивни мерки

Бидејќи не постои потполна превентива од шумските пожари се налага потреба од преземање на низа мерки и активности со кои ќе се намали интензитетот на пожарите. Тука спаѓаат следните мерки:

- ⇒ откривање на пожарот
- ⇒ пренесување на информацијата
- ⇒ организација на транспортот
- ⇒ опрема и алат
- ⇒ организирање на пунктови за сместување на луѓе и опрема
- ⇒ организација на вработените во работни единици

Благовременото откривање на пожарот е многу важна мерка од која во голема мера ќе зависи големината на причинетата штета. За таа цел во периодот на зголемена опасност од појава на пожар паркот ќе обезбеди постојано присуство на вработени на теренот.

Брзото откривање на пожарот мора да биде пропратено со брзо пренесување на информацијата. Отвореноста на паркот со патишта и близината на населените места во кои има телефон поткрепена е со солидна опременост со моторни возила.

Транспортот до местото на пожарот ќе биде организиран со сите моторни возила кои паркот ги има на располагање(девет теренски возила.

Прочистување на постојните патиштата по потреба за полесно стигнување на местото на пожарот како со џиповите така и возилата на ППЕ.

10.1.13.3. Супресивни

Супресијата ја обработува техниката на локализирање и гаснење на шумскиот пожар. Од успешно направениот план и координираното спроведување на супресивните мерки многу ќе зависи висината на причинетата штета, односно брзото локализирање и гаснење на пожарот.

11. УПРАВУВАЊЕ СО ГОРЛИВИОТ МАТЕРИЈАЛ НА ПОЖАРИ НА ОТВОРЕН ПРОСТОР ВО ЈУНП „ГАЛИЧИЦА“

Опремата и алатот кој се користи при гаснењето на шумските пожари(ќе биде во следната точка) ја систематизирање како:

- ⇒ опрема за сечење во која спаѓа целокупниот алат и прибор кој се користи при користење на шумите
- ⇒ опрема за гребење, туркање и удирање на огнот(гребла и челични метли)
- ⇒ опрема за копање и изработка на противпожарни препреки
- ⇒ опрема за вода во која спаѓаат средствата за дотур на вода и опрема за гаснење

Табеларен преглед на опрема за ППЗ

Ред.бр	Техничка опрема	Правилник за посебни мерки за заштита на шумите од пожари	Моментална состојба на техничка опрема во јунп “Галичица“
1	Превозни средства		
1.2.	Теренски возила	2	7
2.	Средства за врски		
2.1	Мобилни радиостанци/моб.тел.	10	15 (моб.телефони)
3			
3.1.	Моторни пили	4	5
3.2.	Секири/косири	10	10
3.3.	Грбни Прскалки за вода	25	8(-17)
3.4.	Лопати	20	24
3.5.	Копачи	10	5(-5)
3.6.	Гребла	15	27
3.7.	Метални метли	15	10(-5)
4			
4.1.	Батериски Лампи	2+1 резерва	5
4.2.	Мешини за вода за пиење	1 на 25 луѓе	1

Во изминатиот период вработените во ЈУНПГ користеа мобилни радиостанции. Со развојот на мобилната телефонија и комплетната покриеност на територијата на паркот се покажа попрактично користењето на мобилните телефонски апарати. Во моментов се користат 15 апарати.

Заради поголема ефикасност при евентуално избувнување на шумски пожар Националниот парк има организирано два работни пункта за сместување на луѓето и опремата и тоа согласно со член 19 од Сл. весник бр.69 од страна 4370.

Од потребната опрема која ја одредува Правилникот за посебно мерки за заштита на шумите од пожари фалат 17 грбни прскалки, 5 копачи и метални метли. Во текот е проект заеднички со Црвен крст Охрид и треба дел од опрема да се достави до паркот. Ако оваа опрема што фали не е во таа опрема тогаш треба паркот да ја набави

Управувањето со горливиот материјал на пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“ претставува стратешки процес на намалување на ризикот од пожари на отворен простор преку контрола и управување со сувата вегетација, лисјата, гранките и другите запаливи материјали. Овој процес вклучува:

- ⇒ горлив материјал под површината на почвата (суров хумус, корења и друг органски материјал) што се ограничува на тлеење или горење со многу мал интензитет, но може да се одржува со денови, недели па дури и месеци;
- ⇒ горлив материјал на површината на почвата (суви трупчи, гранки, грмушки трева, млади дрвја итн. што игра голема улога во одредувањето на интензитетот на пожарот и на брзината на неговото ширење;
- ⇒ горлив материјал на среден слој (грмушки, ниски дрвја што овозможуваат вертикално ширење на огнот);
- ⇒ горлив материјал во крошната (воздушен): Стоечки стебла и горлив материјал кој не е во директен контакт со почвата, вклучувајќи ги крошните на дрвјата или грмушките. Интензитетот на пожарот мора да биде многу јак за огнот да може да достигне и да се прошири во овој материјал.

Намалувањето на горливиот материјал е клучна превентивна мерка за спречување на пожари на отворен простор. Ова вклучува неколку активности:

Редовно расчистување на сувата вегетација: отстранување на сувите лисја, гранки и трева кои можат да послужат како за пожарите.

Создавање на противпожарни коридори и заштитни појаси: Формирање на празни простори или бариери во вегетацијата за да се прекине континуитетот на горливиот материјал и да се спречи ширењето на огнот.

Контролирано сечење и разредување на шумскиот фонд: Намалување на густината на шумата преку селективно отстранување на дрвја и грмушки, со цел да се намали ризикот од брзо ширење на пожарот.

Користење на механизација за дробење на сувиот материјал: Употреба на специјализирана опрема за дробење на сувите гранки и дрва, со што се намалува нивната запаливост и се олеснува нивното отстранување.

Контролираното палење, познато и како „**prescribed burning**“, е намерно и внимателно планирано палење на вегетацијата под строго контролирани услови.¹⁹

Оваа техника се користи за намалување на акумулираниот горлив материјал, со што се намалува ризикот од неконтролирани пожари. Оваа практика е дел од интегрираните стратегии за управување со шумите и заштита од пожари, кои се применуваат во многу земји за одржување на здрави екосистеми и заштита на луѓето и имотот.

Оперативните мерки за управување со горливиот материјал при пожар на отворен простор во ЈУНП „Галичица“ се организирани така што се преземаат чекори за намалување на ризикот од пожар, обезбедување на безбедност и заштита на природната средина. Во целост, овие мерки вклучуваат:

⇒ тактичко расчистување на вегетацијата и

⇒ влажнење на горливиот материјал

Тактичкото расчистување на вегетацијата во ЈУНП „Галичица“ подразбира спроведување на мерки за управување со вегетацијата со цел намалување на ризикот од пожари и заштита на критичните области. Овие мерки вклучуваат:

Отстранување на горливиот материјал околу критични области: Се врши расчистување на суви растенија, лисја и друг запалив материјал во близина на туристички објекти, патишта и населени места, со цел да се намали можноста за ширење на пожарите.

Создавање на одбранбени линии: Се формираат бариери преку сечење и отстранување на вегетацијата на одредени растојанија, со цел да се спречи ширењето на огнот и да се овозможи полесен пристап за противпожарните служби.

Отстранување на суви дрвја во опасните зони: Се отстрануваат суви и мртви дрвја кои претставуваат ризик за вертикален пренос на пламенот, со што се намалува веројатноста за интензивирање на пожарите.

Влажнењето на горливиот материјал во ЈУНП „Галичица“ претставува примена на различни техники за намалување на запаливоста на вегетацијата и спречување на ширењето на пожари. Овие техники вклучуваат:

Користење на водени бариери: Прскање со вода на клучни зони, како што се околината на туристички објекти, патишта и населени места, со цел да се намали запаливоста на вегетацијата и да се спречи ширењето на огнот.

Употреба на хемиски ретарданти: Примена на специјални хемикалии кои ја намалуваат запаливоста на сувата вегетација, со што се забавува или спречува ширењето на пожарите.

---

¹⁹ [Prescribed Fire | US Forest Service](#)

Примена на природни водни извори: Искористување на блиските реки, езера и други водни извори за создавање на заштитни бариери, преку насочување или прскање на вода на критичните подрачја.

Долгорочните мерки за управување со горливиот материјал во ЈУНП „Галичица“ се насочени кон создавање на **одржлив систем за превенција на пожари**, минимизирање на ризикот од запалување и зачувување на природните вредности на паркот. Овие мерки вклучуваат:

- ⇒ шумско стопанисување и пошумување и
- ⇒ регулативи и забрани.

Шумското стопанисување и пошумувањето во ЈУНП „Галичица“ претставува интегриран пристап кон управување со шумските ресурси со цел спречување на пожари на отворен простор и зачувување на природната рамка. Оваа стратегија се реализира преку неколку главни мерки:

Засадување на помалку запаливи растенија: Се избираат видови на вегетација кои имаат пониска запалливост, што значи дека се воспоставуваат растителни засти детерминирани да горат побавно. Ова помага во создавање на природна бариера против брзото ширење на огнот.

Одржување на разредена шумска структура: Намалувањето на густината на шумите овозможува поедноставено контролирање на пожарот, бидејќи помалата густина значи помалка количина на горлив материјал во концентриран облик, што го спречува брзото ширење на пожари.

Редовно следење на состојбата на шумите: Спроведува се инспекции и мапирање на зони каде ризикот од пожар е висок. Овие активности овозможуваат рано откривање на потенцијални проблеми и планирање на интервенции, со што се минимизира ризикот од големи пожари.

Со овие мерки, ЈУНП „Галичица“ се стреми кон одржливо управување со своите шумски екосистеми, заштита на биолошката разновидност и подобрување на способноста за превенција и контролирање на пожари во отворени простори.

Регулативите и забраните во ЈУНП „Галичица“ се воспоставуваат со цел да се заштити природата, да се минимизира ризикот од пожари на отворен простор и да се обезбеди безбедноста на посетителите. Овие мерки се дефинираат на неколку нива:

Строга забрана за палење на огни во ризични периоди: Во периоди со зголемен ризик од пожар (на пример, во периоди на суво време), се забранува палењето на огни. Лица што ќе ги прекршат овие правила се соочуваат со строги контроли и санкции, што обезбедува дека активностите кои можат да предизвикаат пожар се минимизираат.

Ограничување на одредени активности: За да се намали можноста за појавување на пожари, се воведуваат ограничувања како што е забраната на кампување во критични периоди. Ова ограничување помага да се спречи неконтролираното користење на просторот и да се заштити природната состојба на паркот.

Со овие регулативи и забрани, ЈУНП „Галичица“ се стреми кон одржливо управување со природните ресурси, спречување на пожари и зачувување на уникатната флора и фауна за идните генерации.

12. УПРАВУВАЊЕ СО ОПОЖАРЕНАТА ПОВРШИНА ПО ПОЖАРИ НА ОТВОРЕН ПРОСТОР ВО ЈУНП „ГАЛИЧИЦА“

Управувањето со опожарената површина по пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“ е клучно за обновата на екосистемот и заштитата на биодиверзитетот. По големите пожари што го зафатија паркот, како оној во август 2024 година, потребно е систематско и стручно управување со опожарените површини. Ова вклучува идентификација на загрозените ендемски растенија и животински видови.

По гаснењето на пожарот, **изведувањето на прва проценка на штетата и ризиците** е клучно за навремено и ефективно управување со последиците. Оваа проценка вклучува неколку клучни аспекти

Определување на опожарената површина: Првиот чекор е точното картографирање на погодената зона. Ова се постигнува преку употреба на дрoнови и сателитски снимки, што овозможува детален преглед на опожарените области и помага во планирањето на следните активности.

Испитување на состојбата на почвата: Пожарите можат да предизвикаат ерозија и губење на хранливи материи во почвата. Затоа, важно е да се оцени степенот на оштетување на почвата, што ќе помогне во одредувањето на потребните мерки за санација и обновување на плодноста.

Анализа на вегетацијата: Идентификацијата на оштетените и преживеаните растителни видови е клучна за разбирање на влијанието на пожарот врз флората. Оваа анализа помага во планирањето на активности за обновување на растителноста и заштита на ендемските видови.

Проценка на ризикот од нови пожари: Проверката на преостанатите жаришта и запалив материјал е неопходна за спречување на нови пожари. Оваа проценка вклучува идентификација на потенцијални извори на запалување и примена на превентивни мерки.

Оценка на биодиверзитетот: Испитувањето на загубите во флората и фауната е важно за разбирање на влијанието на пожарот врз биодиверзитетот. Оваа оценка помага во развојот на стратегии за заштита и обновување на природните ресурси.

Пример за ваква проценка е спроведена по еден од пожарите на ЈУНП „Галичица“, каде што беше извршена детална анализа на оштетените и преживеаните растителни видови, како и проценка на ризикот од нови пожари. Оваа проценка овозможи дефинирање на приоритетите за санација и обновување на природата.

Примената на овие чекори обезбедува систематски пристап кон управувањето со последиците од пожарите и помага во заштитата и обновата на природните ресурси. Инфраструктурната и туристичка санација по пожарите е клучна за враќање на пристапноста и безбедноста на посетителите. Клучните активности вклучуваат:

Поправка на оштетените патеки, мостови и инфраструктура вклучува враќање на пристапноста: (реновирање на оштетените патеки и мостови овозможува безбедно движење на туристите и посетителите), вклучува и обновување на инфраструктурата: (поправка на оштетените објекти и инфраструктурни елементи ја враќа функционалноста на паркот).

Чистење на изгорените остатоци: во чистењето спаѓа отстранување на паднати дрвја и согорен материјал: (чистењето на овие остатоци ја намалува опасноста од нови пожари и ја подобрува безбедноста на посетителите)

Обележување на нови безбедни патеки тука се вклучени активностите во пренасочување на туристите кон стабилни зони: (обележувањето на нови патеки помага во насочување на посетителите кон безбедни и обновени делови на паркот).

Пример за вакви активности е спроведен по пожарот на ЈУНП „Галичица“, каде што беше извршена анализа на оштетените и преживеаните растителни видови, како и проценка на ризикот од нови пожари. Оваа проценка овозможи дефинирање на приоритетите за санација и обновување на природата.

Примената на овие мерки е клучна за брзо и ефективно враќање на туристичките капацитети и безбедноста на ЈУНП „Галичица“.

По настанување на пожари на отворено во ЈУНП „Галичица“, се спроведуваат мерки за обнова на екосистемите со цел да се намали ризикот од идни пожари и да се зачува биолошката разновидност. Овие мерки вклучуваат; проценката на штетите и спроведувањето на мерки за рехабилитација на екосистемите; програми за пошумување и обнова; контрола на ерозијата и заштитата на почвата; следење на обновата на екосистемот и обнова и рехабилитација на екосистемите.

12. Други субјекти вклучени во реализацијата на планот и активности кои треба да се преземаат, како и комуникација и координација со нив

Гаснењето на пожари на отворен простор бара координиран и мултисекторски пристап со учество на повеќе институции, организации и локални заедници. Носител на реализацијата на Планот справување со пожари на отворен простор за планината Галичица е ЈУНП „Галичица“. Клучните субјекти во реализацијата на Националниот план за гаснење пожари вклучуваат:

Улогата на државни и локални институции во справувањето со пожари на отворен простор е клучна за ефективно управување со кризи, заштита на животната средина и осигурување на безбедноста на населението. Секоја институција има своја специфична задача и одговорност во текот на целиот процес, од превенција до пост-оперативни активности.

Противпожарни единици (ТППЕ) или локални противпожарни служби на општините Охрид и Ресен во ЈУНП „Галичица“ имаат клучна улога во директното гаснење на пожари, и се основните ентитети кои реагираат на терен при појава на пожар. Нивната улога е да ги спречатат, локализираат и гасат пожарите, почнувајќи од мали пожари до најинтензивни шумски пожари. Овие единици се формирани и опремени од страна на општинските власти, со цел да се осигура безбедноста на локалните заедници и да се спроведат мерки за гаснење на пожари на отворен простор но со тесна соработка и координација со националните институции како што се Дирекцијата за заштита и спасување (ДЗС) и Центарот за управување со кризи (ЦУК).

Министерство за животна средина и просторно планирање ги следи влијанието на пожарите врз животната средина како што се уништувањето на шумите, растителноста и биодиверзитетот. Презема активности за санација и обнова на оштетените екосистеми, како и спроведува мерки за заштита на животната средина во иднина

Центар за управување со кризи (ЦУК) игра клучна улога во управувањето со пожари на отворен простор, вклучувајќи ги и пожарите во ЈУНП „Галичица“. Центарот е одговорен за собирање на информации од терен, анализирање на состојбата и испраќање итни известувања (Европски број за итни повици 112) и насоки до сите релевантни институции и локални власти. Неговата задача е да обезбеди брза и ефикасна реакција, со цел да се минимизираат последиците од пожарите и да се обезбеди координација меѓу сите засегнати страни.

Дирекцијата за заштита и спасување (ДЗС) игра клучна улога во управувањето со пожарите и справувањето со катастрофи во ЈУНП „Галичица“. ДЗС има одговорност за координација на силите рапоредени на подрачјата зафатени со

пожар на отворен простор, како и за активирање на ресурсите и интервенцијата во критични ситуации.

Министерството за внатрешни работи (МВР) има клучна улога во управувањето со пожарите на отворен простор во ЈУНП „Галичица“, како дел од националниот систем за заштита и спасување. Неговата улога се состои во координацијата, контрола и оперативна поддршка за ефективно справување со пожари и други природни катастрофи. МВР има основна одговорност за организирање на пожарно-спасувачките служби и пожарните единици, кои директно се вклучуваат во гаснењето на пожарите на терен.

Шумско стопанство ЈУНП „Галичица“, е специјализирана служба кои има директна улога во управувањето со шумите и заштитата од пожари во шумскиот фонд на паркот и тие се одговорни за одржување на шумскиот фонд и распоредување на противпожарни ресурси (опрема, механизација, средства за гаснење), контролирано палење и исчезнување на сувата вегетација која претставува гориви материјали за пожари и активности за обнова на екосистемот после пожарите и изработка на планови за заштита.

Метеоролошката служба (МС) игра клучна улога во справувањето со пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“ преку обезбедување на критични метеоролошки информации кои се основа за предвидување на пожарите и координација на одговорот на пожарогасните екипи. Прецизното следење на временските услови е клучно за превентивните активности, раното откривање и управувањето со пожарите.

Црвениот крст (ЦК) за потребите на ЈУНП „Галичица“ играат клучна улога во мобилизирање медицински тимови за да обезбеди прва помош во заштита на животот и здравјето на луѓето за време на пожари, обезбедување на помош на населението, логистичка поддршка и психолошка помош на погодените. Тие се значајни партнери во евакуацијата, организацијата на здравствената поддршка и подигањето на јавната свест за превенција од пожари.

Невладините организации (НВО) за потребите на ЈУНП „Галичица“ играат важна улога во справувањето со пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“, особено во превентивните активности, подигнувањето на јавната свест, едукацијата, и помошта на терен во текот на пожарите. Овие организации работат во тесна соработка со јавните институции и служби за да обезбедат поефикасно управување со кризите и да ја подигнат свеста на локалните заедници за важноста на заштитата од пожари.

Доброволни противпожарни друштва (ДПД) играат клучна улога во заштитата на ЈУНП „Галичица“, особено во гаснењето на шумските пожари, поддршката на професионалните пожарникари и информирањето на граѓаните.

Локалното население (ЛН) игра клучна улога во гаснењето на пожари на отворен простор во ЈУНП „Галичица“. Во текот на летото 2024 година, пожарот на ЈУНП „Галичица“ беше активно гасен од страна на 120 лица, вклучувајќи ренџери на ЈУНП „Галичица“, доброволци, планинска спасителна служба од Охрид и пожарникари.

Вклученоста на локалното население е од суштинско значење за брзо и ефективно справување со пожарите, особено во непристапни региони како ЈУНП „Галичица“.

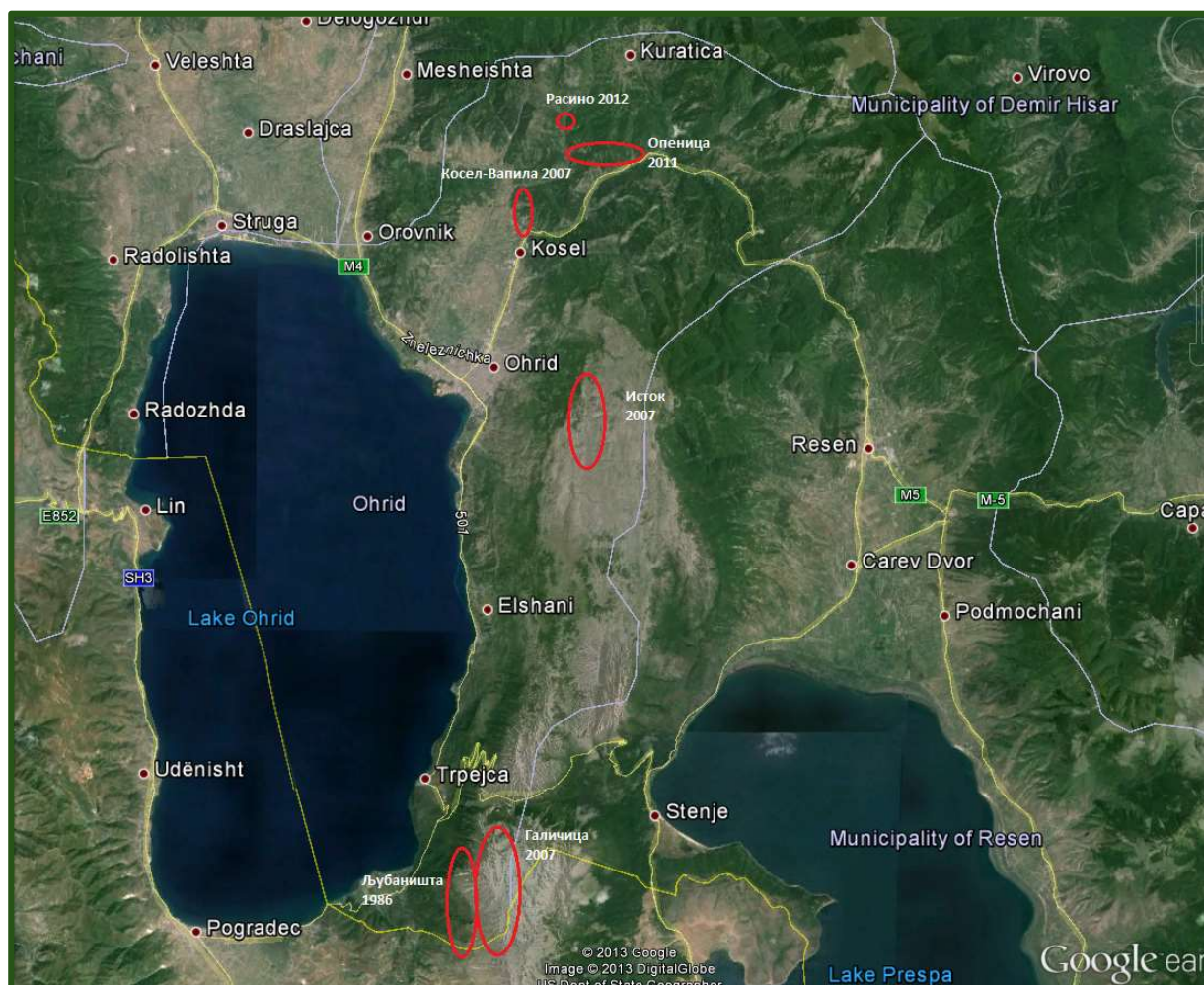
Нивното познавање на теренот и непосредна близина овозможуваат брзо реагирање и поддршка на професионалните екипи. За да се подобри координацијата и ефикасноста на овие напори, потребно е да се организираат редовни обуки и вежби за локалното население, како и да се обезбедат соодветни ресурси и опрема. Ова ќе овозможи подобра подготовка и поголема безбедност при справувањето со пожарите.

ПРИЛОЗИ

Прилог бр. 1: Табела со систематизирани места во ЈУНП „Галичица“ со конкретни задолженија за заштита од пожари

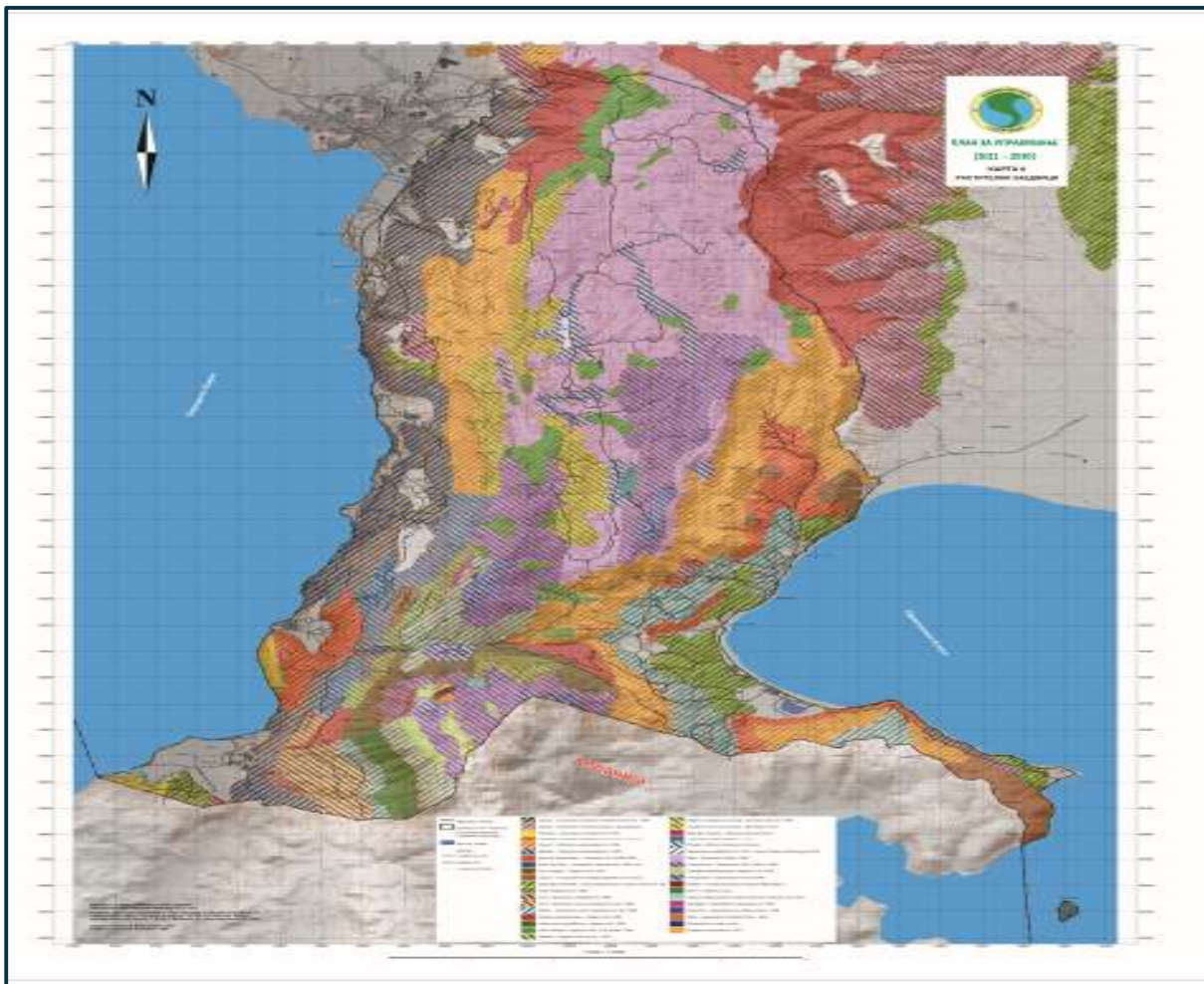
Назив на одделението	Назив на работно место	Број на извршители	Работна задача во врска со пожари
Одделение за правни, економски и општи работи	Самостоен референт – магационер	1	води грижа за опремата за гаснење на пожари на отворен простор и против пожарните апарати во објектите на ЈУНП „Галичица“
Одделение за одржливо користење на природните ресурси	Раководител на одделението за одржливо користење на природните ресурси	1	изготвува годишен оперативен план за заштита од пожари и се грижи за негово спроведување
	Шумарски работник	10	при појава на пожар на отворен простор учествува во негово гаснење;
Одделение за одржливо користење на природните ресурси	Соработник за одржливо користење на природните ресурси	1	се грижи за спроведување на годишниот оперативен план за заштита од пожари на отворен простор
	Шумарски техничар - одговорен на реон		учествува во спроведување на годишниот оперативен план за заштита од пожари на отворен простор
Одделение за заштита на природата	Соработник за животински видови	1	ја организира заштитата при работа на терен и се грижи за спроведување на сите активности поврзани со заштита при работа;
	Чувар во заштитното подрачје (Чувар на паркот)	3	учествува во спроведување на годишниот оперативен план за заштита од пожари на отворен простор

Прилог бр. 2: Преглед на поголеми пожари случени на подрачјето на општина Охрид²⁰

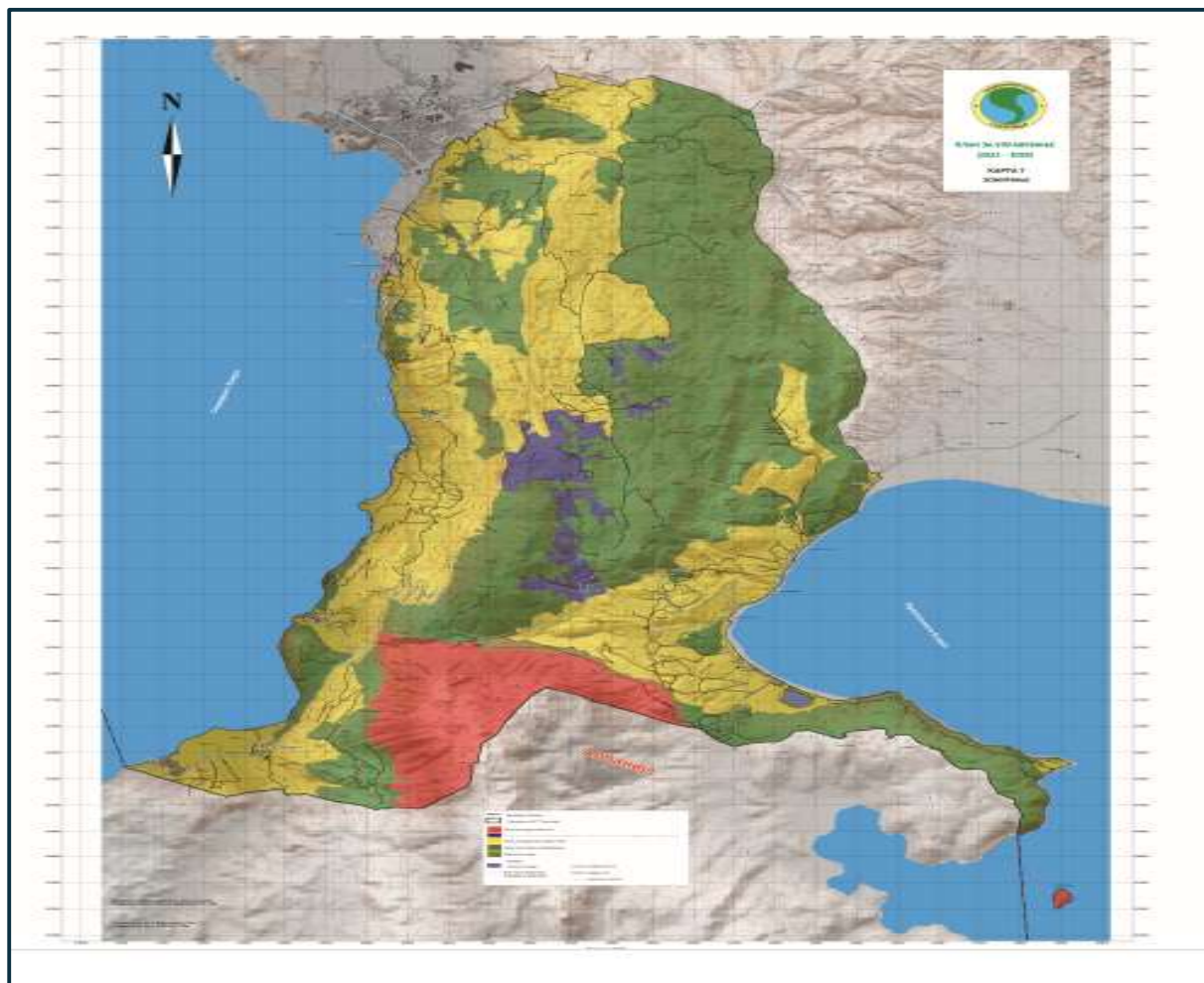
²⁰ Извор:ЈП МШ под.ШС „ЈУНП „Галичица““-Охрид, ЈУ НП „ЈУНП „Галичица““-Охрид и РЦУК Охрид

Прилог бр. 3: Растителни заедници во Национален парк ЈУНП „Галичица“ за периодот 2021 – 2030 година ²¹

²¹ Извор: Карта бр. 6: Растителни заедници од Планот за управување со Национален парк „ЈУНП „Галичица““ за периодот 2021 – 2030 година –Книга III–Охрид, Декември 2020 година

Прилог бр. 4: Зонирање во Национален парк ЈУНП „Галичица“ за периодот 2021 – 2030 година ²²

²² Извор: Карта бр. 7: Зонирање од Планот за управување со ЈУ Национален парк „ЈУНП „Галичица““ за периодот 2021 – 2030 година – Книга III–Охрид, Декември 2020 година

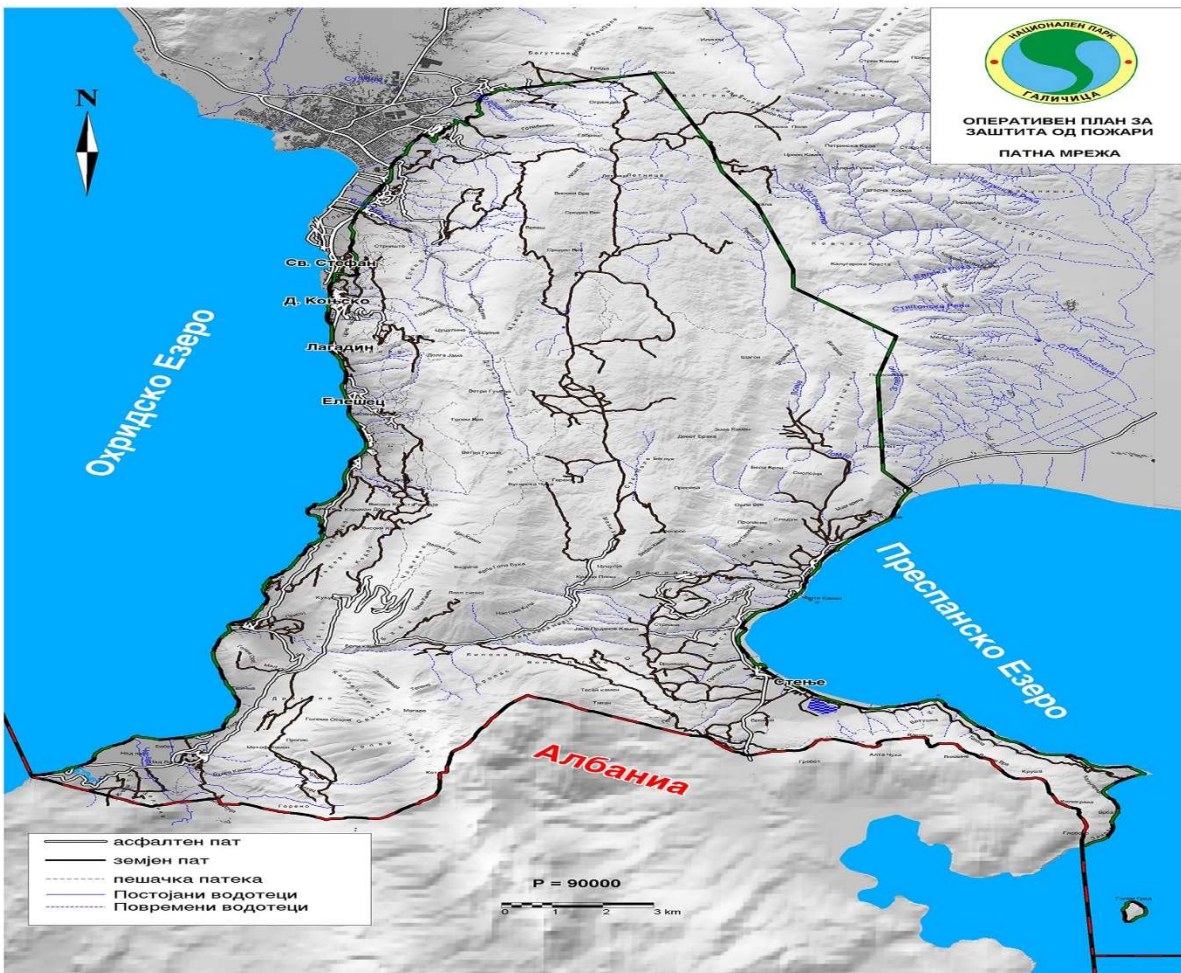
Прилог бр. 5: Пожар во ЈУНП „Галичица“ 2021 година ²³

---

²³ Извор: Центар за управување со кризи

Прилог бр. 6: Патна мрежа во ЈУНП „Галичица“

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

Стратегии

Стратегија за заштита на природата со акционен план (2017-2027)

Закони

Закон за прогласување на дел од планината ЈУНП „Галичица“ за национален парк;
(„Службен весник на РМ“ бр. 171/10

Закон за заштита на природата „Службен весник на РМ“ бр. бр.67/04, 14/06, 84/07,
35/10, 47/11, 148/11, 59/12, 13/13, 163/13, 41/14, 146/15, 39/1, 63/16 и 113/18

Закон за животната средина „Службен весник на РМ“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08,
83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15,
39/16

Закон за водите „Службен весник на РМ“ бр. 87/08, 6/09, 161/09, 83/10, 51/11, 44/12,
23/13, 163/13, 180/14, 146/15, 52/16

Закон за шумите „Службен весник на РМ“ бр. 64/09, 24/11, 53/11, 25/13, 79/13,
147/13, 43/14, 160/14, 33/15, 44/15, 147/15, 7/16, 39/16

Закон за ловството Службен весник на РМ“ бр. 26/09, 82/09, 136/11, 1/12, 69/13,
164/13, 187/13, 33/15, 147/15, 193/15

Закон за пасиштата Службен весник на РМ“ бр. 3/98, 101/00, 89/08, 105/09, 42/10,
116/10, 164/13, 193/15, 215/15

Закон за рибарство и аквакултура Службен весник на РМ“ бр. 7/08, 67/10, 47/11,
53/11, 95/12, 164/13, 116/14, 154/15, 193/15, 39/16

Закон за заштита и благосостојба на животните „Службен весник на РМ“ бр. 149/14,
149/15, 53/16

Литература

План за управување со Национален парк „ЈУНП „Галичица““ за периодот 2021 –
2030 година –Книга I–Охрид, Декември 2020 година

План за управување со Национален парк „ЈУНП „Галичица““ за периодот 2021 –
2030 година –Книга II–Охрид, Декември 2020 година

План за управување со Национален парк „ЈУНП „Галичица““ за периодот 2021 –
2030 година –Книга III–Охрид, Декември 2020 година

Нацрт Извештај за стратeгиска оцена на животната средина за План за управување
со Национален Парк ЈУНП „Галичица“ за периодот 2021 – 2030 година,
Скопје, Септември 2020 година

План за управување со Охридското Езеро Споменик на природата за периодот 2022-2031 година

Студија за одржливост на планинската спасителна служба во регионот на Охридското езеро, Костантин Циривири, Јуни 2019 година

Прирачник за управување со ризиците во авантуристичкиот туризам Костантин Циривири, Охрид 2019

Студија за оцена на влијанието врз животната средина и социјални аспекти, константин Сидеровски, 2019 година

Национален акциски план за борба против опустинување во Република Македонија за период од 2017-2023 година, Република Македонија Министерство за животна средина и просторно планирање, ISBN 978-608-65988-2-2

Национална стратегија за биолошка разновидност со акциски план за период 2018-2023 година, јули 2015, Скопје, Министерството за животна средина и просторно планирање

Тематска единица EF2 «Примена на методи и тактики за контрола на пожар на вегетација.»

Рамка за управување со животната средина и општествените аспекти Проект за модернизација на земјоделството, поддржано од Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство

Извештај за стратегиска оцена на животната средина за урбанистички план вон населено место Горица север, општина Охрид нацрт извештај, Март, 2021 година

Управување со природни ресурси во ЈИЕ: Шуми, почви и води, Нада Драговиќ, Ратко Ристиќ, Хелга Пулзл и Бернхард Волфслехнер, ISBN 978-608-4536-19-2, 2017 година

Донесена одлука за целосно запирање со директното искористување на природните ресурси, т.е. прекин на производството на огревно дрво;

Ревитализација на системот на патеки (во вкупна должина од 202,6 километри) и обновување на информативните табли и патокази;

Оформен и репродуктивниот центар за европски елен, со дополнително внатрешно оградување за: центар за спасување и рехабилитација за повредени и конфискувани животни, како и прилагодлива (карантинска) област;

Реновирана и едукативната патека „ЈУНП „Галичица“ на дланка“.

Трет двогодишен извештај за климатски промени на Република Северна Македонија Ублажување на климатските промени, Министерство за животна средина и просторно планирање на Република Северна Македонија (МОЕРР),

Национален координатор за климатски промени: Д-р Теодора Обрадовиќ Грнчаровска

Процена на загрозеност на подрачјето на општина Охрид од сите ризици и опасности: Охрид 2018

Стандардни оперативни процедури за комуникација, координација и соработка помеѓу субјектите од системот за управување со кризи во прогласена кризна состојба - Трето дополнето издание – донесени од Владата

Оперативен план за заштита од пожари – 2025 од ЈУНП Галичица

Интернет извори

[Се превземаат интензивни мерки за заштита од пожари на отворено - OhridNews](#)
[ЈУНП „Галичица“: Да не се пали оган и фрлаат догорчиња во националниот парк - OhridNews](#)

[Новости Archives - Планинска Спасителна Служба](#)

[Елените ќе се вратат на ЈУНП „Галичица“ - Нова Македонија](#)

[Забрана за палење оган на отворено во националниот парк ЈУНП „Галичица“ - OhridNews](#)

[Еко акција за чиста ЈУНП „Галичица“ | Портал ТВМ](#)

[Собрани 10 кубници покуќнина и градежен шут во акцијата за чистење на дивите депонии на ЈУНП „Галичица“ - Сакам Да Кажам](#)

[Засилени инспекциски контроли поради палењето на стрништа и шумски пожари Vesnik.com - Проверено.](#)

[Граѓаните да внимаваат и да пријават пожари, Инспекторатот со засилени контроли Демне опасност од шумски пожари | Портал ТВМ](#)

[Македонските институции изгореа во пожарите на ЈУНП „Галичица“ | Окно.мк](#)

[НП ЈУНП „Галичица“ го подигна нивото на заштита од пожари - OhridNews](#)

[Забрана за палење оган на отворено во националниот парк ЈУНП „Галичица“ - OhridNews](#)

[Од Националниот парк „ЈУНП „Галичица““ апелираат: Внимателно со камперскиот оган! - Power Info](#)

[\(12\) Реализирана студиска посета во Словенија. - National Park Galicica | Facebook](#)

[\(12\) Финална работилница за акциски план за превенција од пожари и теренска посета на Споменик на природата „Слатински Извор“](#)

[Центар за управување со кризи \(ЦУК\) | Meta.mk | Страница 2](#)

[Пожарот на ЈУНП „Галичица“ од охридска страна е под контрола, загрозени се ендемски растенија и колонии на птици - Рацин.мк](#)

[Пожарот на ЈУНП „Галичица“ ги избрка камперите во Љубаништа, во Охридското Езеро саѓи и пепел](#)

[Охрид во чад поради пожарот на ЈУНП „Галичица“, цук вели цел ден се гасне од двете страни - Сакам Да Кажам](#)

[Дождот помогна во борбата со најголемите пожари во Македонија - активни се мали пожари со кој лесно ќе се справиме, вели Ангелов - Радио Лидер](#)

[Ендемски растенија и колонии на птици во опасност од пожарот на ЈУНП „Галичица“ | Meta.mk](#)

[Републиката во пламен, огнените стихии го јадат богатството на Македонија - ВидиВака](#)

[Охрид во чад поради пожарот на ЈУНП „Галичица“, цук вели цел ден се гасне од двете страни - Сакам Да Кажам](#)

[СВР Охрид со превентивни кампањи за заштита од пожари за туристите кои патуваат преку ЈУНП „Галичица“ | Порта.мк](#)

<https://www.youtube.com/watch?reload=9&v=cFFz-vzILWs>

[„Да ги заштитиме нашите шуми од пожари“- едукативна кампања на Противпожарниот сојуз на Македонија](#)

[Дирекција за заштита и спасување](#)

[\(ФОТО\) ТППЕ Охрид со останатите доброволни друштва на терен на ЈУНП „Галичица“ – Ohrid1](#)

[Доброволните противпожарни друштва од дојран и конче немаат доволно опрема и возила, а први излегуваат на терен - сакам да кажам](#)

[Стојанче Ангелов | Meta.mk](#)